

בסייעתא דשמיא

שופטים ושוטרים תתן לך

שיעור יסודי בגדרי שופטים
ושוטרים, ובגדרי מצות ובו
תדבק.

בהלכה, בחסידות, ובדברי
ימי בני ישראל.

נדפס ע"י ארגון "יודעי שמך"

צפניה 6 א'

פקס: 1533-6497127

מייל: 6183015@gmail.com

הקדמות נצרכות.

ראשית דברינו נציין, כי הדברים העתידיים להיאמר כאן, אינם בגדר של דרשת חיזוק והתעוררות הבאה לחמם את הלבבות. כי אם בגדר של 'שיעור'. שיעור מעמיק בגדרים וביסודות להבהיר ולברר את הדברים הצריכים לימוד.

לא שיעור אחד יש כאן כי עם שלשה שיעורים יש כאן. שיעור ראשון – **בגדרי הלכה.** שיעור שני - **בדרכי חסידות.** ושיעור שלישי - **בדברי הימים וקורות בני ישראל.**

כל אחד משיעורים אלו ראוי וניתן להתעכב עליו רבות, ומחמת כן נאריך מעט בדברינו על מנת שיצאו הדברים ברורים לכל.

[שיעור זה נמסר כבר רבות בשנים ואין הדברים קשורים ישירות אל תקופה זו ועל העובר בה לא עלינו ולא עליכם].

אך מוטל עלינו להקדים לדברים. מיסודות היהדות, **'נעשה ונשמע'**. אין אנו עושים משום שאנחנו מבינים, בגלל שהסבירו לנו, אם לא שהיינו מבינים לא היינו עושים. אין זה כך. אין זה לא מדרך היהדות ולא מדרך החסידות לנהוג כך. אנו עושים משום שכך נצטוינו וכך חונכנו. רק לאחר שעושים בבחינת **'נעשה'**, יש מקום לגשת לבחינת **'נשמע'** המוסיפה טעם וחיות לדברים הנעשים, ומועילה להעביר את הדברים לדורות הבאים [וכפי שידובר בעז"ה בהמשך הדברים]. אך גם כשאין מבינים ולא מתחברים לדברים הרי ה'**נעשה'** עודנו בעינו עומד.

ישנם המעלים טענה, היות ובכל אופן אי אפשר לעמוד על סופם של דברים. תמיד ישארו נקודות מסוימות שיותר פחות מובנות וברורות בהם נדרש לבחינת **'נעשה'** - לעשות משום שכך עושים, בלא להבין

את טעמי הדברים. אם כן, נניח את הדברים מראשיתם. מה לנו לעסוק בהם כלל. מדוע יש להתחיל לעסוק בטעמי הדברים בשעה שבכל אופן לא נגיע לתכליתם. הבה נניח את הדברים כפי שהם.

לטענה זו מתייחס הרמב"ן בספרו 'תורת האדם'. ספר בו כלל הרמב"ן את כל ההלכות והדינים הנצרכים לאדם מעת היותו חולה ועד לאחר פטירתו. בכל שלבי הקבורה והאבילות. כאשר בסוף ספרו הוא קבע את 'שער הגמול' בו נכתבו ענייני שכר ועונש. בין הדברים נדרש שם הרמב"ן לברר את עניין צדיק וטוב לו – צדיק ורע לו. הרמב"ן מאריך שם בכמה וכמה דפים לברר את הדברים, מדוע לעתים צדיק טוב לו ולעתים צדיק ורע לו. לאחר כל האריכות הגדולה הזאת מיישב הרמב"ן את רוב רובה של הקושיא. ולשם דוגמא תשעים וחמש אחוז מהקושיא מתיישבת. אך בסופו של דבר

ישנם חמש אחוז שאינם מיושבים. חמש אחוז עליהם לא נותר אלא לומר 'אייבישטער!' להאמין כי ישנם דברים שהינם למעלה מהשגתנו ונשגבים דרכי ה'. וכותב ע"ז הרמב"ן (כתבי רמב"ן ח"ב עמ' רפ"א): ואם תשאל עלינו, כיון שיש עניין נעלם במשפט ונצטרך להאמין בצדק מצד שופט האמת יתברך ויתעלה, למה תטריח אותנו ותצוה עלינו ללמוד הטענות שפירשנו והסוד שרמזנו [סוד הגלגול] ולא נשליך הכל על הסמך שנעשה בסוף שאין לפנינו לא עולה ולא שרחה. הרמב"ן מזכיר כאן טענה כעין הטענה הנזכרת לעיל. בסופם של דברים, הרי בכל אופן נצטרך להגיע לאמונה. לידיעה שמשפטי ה' אמת אף בלא הבנת שכלנו. אז מדוע מוטל עלינו להתחיל לעסוק בדברים, הבה נשאיר הכל ב'אמונה'.

יועילו לנו להוסיף אמונה אף במה שעודנו נשגב מבינתנו. להאמין שאף מה שאיננו מבינים עדיין, אף הוא מקובל ומתוקן טוב ויפה – אלא שלעת עתה טרם זכינו להבינו! חובת כל נברא עובד מאהבה ויראה – כותב הרמב"ן לעסוק בכך. לברר את הדברים. ללבנם כפי שידו משגת!

בשיעור שלפנינו נגדיר את הדברים ונחלקם.

את החלק ההלכתי של האמונה בחכמי התורה – נגדירו כ'**אמונת חכמים**'. את החלק של התקשרות לצדיקים והאמונה בהם – נגדירו כ'**אמונת צדיקים**'. ועל אף שבספרים אין הביטויים מוכרחים, פעמים רבות נכתב בספרי חסידות 'אמונת חכמים' כשהמכוון לצדיק ורבי. הרי שלצורך השיעור ועל מנת שיצאו הדברים ברורים ננקוט בהגדרה זו.

בלא להבין כלום. לא נעסוק כלל להבין אף במה ששייך להבין.

ומשיב הרמב"ן על טענה זו: זו טענת הכסילים מואסי חכמה, כי נועיל לעצמנו בלימוד שחזקרנו לחיותנו חכמים ויודעי אלוקים יתגדך מדרך חקל וממעשיו. ועוד נהיה מאמינים ובוטחים באמונתנו ובעודע ובעולם יותר מזולתנו, כי נלמד סתם ממפורש לדעת יושר הדין וצדק המשפט. וכן חובת כל נברא עובד מאהבה ומיראה לתור בדעתו לצדק המשפט ולאמת הדין כפי שידו משגת.

ואף בענייננו יש ללמוד מדברי הרמב"ן. על אף שאי אפשר – לא ניתן לעמוד על הדברים עד תכליתם. עדיין מוטל עלינו וצריכים אנו לבאר ולברר מה שידינו משגת. יועילו לנו הדברים להתחברות הלב.

שופטים

אמונת חכמים – חכמי התורה.

נפתח בדבריו של בעל ספר החינוך. [הקטעים הובאו בסוף החוברת, ויש להעמיק בהם וללמד בעיון, ואנו נתמקד בחלק מן הדברים]. בפרשת שופטים מצוה תצ"א (נספח א' בסוף החוברת) – מצוות מינוי שופטים ושוטרים בכל קהל וקהל מִיִּשְׂרָאֵל, וזה לשון החינוך:

למענות שופטים ושוטרים. שיכריחו לעשות מצוות התורה, ויחזירו הנזטים מדרך האמת אלֵיהָ **בעל כרחם**, ויצו בראי לעשות, וימנעו הדברים המגננים, ויקיימו הגדרים

[העונשים] על העובר עד שלא יהיו מצוות התורה ומניעותיה צריכות לאמונת כל איש ואיש.

בתורתנו הקדושה אין מושג של 'איש באמונתו יחיה'. כל אחד עושה לפי הבנתו, לפי רצונו. אין זה כך. ישנם תרי"ג מצוות, עוד מצוות דרבנן, ועל המצוות האלה כופים. והם שייכים לכולם. כלשוננו הידוע של האור שמח (הל' ת"ת פ"א ה"ב) דבאמת כל המצוות המה שוים לפחות שבפחותים ולמשה רבנו ע"ה. דתורה אחת יהיה לכם כתב. אין הבדלים בין הקטן שבישראל לגדול שבישראל לגבי חיובי המצוות. הם שייכים

לכולם ואת כולם כופים לעשותם.

ישנה טעות נפוצה של אנשים ולפיה 'בית דין' הינו דבר השייך לחושן משפט ולדיני ממונות. בית דין אליבא דאמת מקיף את כל תחומי החיים. בית דין אביהם של יתומים, בית דין חייבים למול מי שלא מלו אביו, וכך עוד תפקידים רבים. כאשר אחד מתפקידיו של בית דין הוא כופין על מצות עשה **עד שתצא נפשו**. (כתובות פ"ו). אדם מישראל שהתיישב מחוץ לסוכה לאכול ארוחה. מיד רצים כמה ממלשיני בית דין לספר להם על כך. בית דין שולחים אליו שלוחים, או שיורדים בעצמם, ומצווים עליו להיכנס לסוכה ולאכול. אם שמע, מוטב. ואם לא שמע, מביאים גברתנים עם מקלות שמכים בו. עודנו במרדו, מביאים גברתנים יותר גדולים, והמכות יותר חזקות ונאמנות. עד שהוא לא יפסיק לאכול יכו אותו שיכנס לסוכה. מכים

ומכים **עד שתצא נפשו**. לפי חלק מהראשונים הכוונה כפשוטו. אמנם יש הסוברים שאין זה ממש עד שימות, אך הרבה ראשונים מבארים כפשוטו **שימות**. [יעויין שם בשטמ"ק וצריך ברור כוונתו, אך עכ"פ מצינו דלא חוששים שימות עי' אגר"מ או"ח ח"ה]. ולכאורה היכן מצאנו עונש מיתה על אכילה מחוץ לסוכה. התשובה פשוטה, אין **עונש** מיתה על אכילה מחוץ לסוכה. אם בית דין ישמעו על מישהו שאכל מחוץ לסוכה הם יגידו לו – היתכן, וכי אינך יודע חשיבותה של מצות אכילה בסוכה, וכי לא למדת בספרים הקדושים על סוכות. אך אין בידם להענישו במיתה. אך כאן אין זה עונש – כאן מדובר באדם שממשיך לאכול **עכשיו**. ברגע שהוא יפסיק לאכול, בית דין יפסיקו להכות. אך כל עוד שהוא **הולך לאכול** – להבא. אז התפקיד של בית דין - לא בי"ד של חו"מ, בי"ד של או"ח. התפקיד שלהם הוא שכל יהודי

לעולם, וכן יצאנו לי' כלומר
שהיא מצוה נצחית ואינה לפי
שעה אבל יחיה זה עוד כל ימי
הארץ.

ועובר החינוך לבאר את טעם
המצוה: שורש המצוה נגלה
הוא, שעם הדבר הזה נעמיד
דתנו בזהות אימת אלוהינו
ושופטנו על פני ההמון. הדבר
הזה הוא דבר עיקרי ומרכזי.
רק אתו ניתן להחזיק את
האידישקייט. אנשים יראי
שמים העוסקים בתורה
ובמצוות לשמה, אנשים
מרוממים המקיימים את
המצוות משום יראת שמים
ולשם שמים, תמיד ישנם. אך
יש את ה'המון', המון העם.
ואף לכל אחד עלולים להיות לו
זמני חולשה ורפיון. לשם כך
נצרכים 'שופטים ושוטרים'.
שיכפו ויכריחו. שיהיה אימת
אלוהינו ושוטרינו על פני ההמון.

יקיים את כל מצוות התורה,
והם כופים אותו על כך עד כדי
מיתה. לא לשעבר כי אם
להבא. אמנם יש הרבה
מגבלות בעניין ולומדות, אך זה
הדין בכללותו. עד כדי כך
שישנם פוסקים הנוקטים שדין
זה שייך אף בזמן הזה! [יעיין
קצוה"ח חו"מ סי' ג' סק"א ונתיבות
שם ובמשו"ב נתיבות שם]. זהו
התפקיד של בית דין, תפקיד
שלא קשור כלל לחו"מ אלא
זימנעו הדברים המגונים! לא
רק מי שנוח לו ומסתדר לו,
הוא מקיים את מצוות התורה.
אלו הם חובות גמורים. אין
פטור של מי שלא נוח לו, של
מי שלא מסתדר לו. רק גברי
אונס פטורים. מעבר לכך כולם
חייבים וכולם עושים.

בהמשך דבריו מתייחס החינוך
לבית דין של שלשה ושל
עשרים ושלשה בי"ד לכל שבט
ושבט וכו', ומסיים את דיני
המצוה לגבי בי"ד של שבעים
ואחד: ואמרו ז"ל (ספרי) כל
מקום שנצטמר לי' הרי הוא קיים

להרגל ולטבע שני. אזי נגיע לתכלית הרצויה והמצוות יעשו מתוך אהבה ורצון.

עתה מגיעים אנו לקטע העיקרי הנוגע היום למעשה: ויש לנו ללמוד מזה, שאף על פי שאין לנו היום בעוונותינו סמוכים, שיש לכל קהל וקהל שבכל מקום למנות ביניהם קצת מן הטובים שבהם שיחיה בהם כח על כולם להכריחם בכל מיני הרהר שיראה בעיניהם – בממון או אפילו בגוף, על עשיית מצוות התורה ולמנוע מקרבם כל דבר מגונה וכל הדומה לו. גם היום, כפי שתחזינה עינינו בחינוך במצוה זו ובעוד מצוות. גם היום נוהג דין זה באופן מסוים. אמנם סמוכים אין לנו, אך נצרך למנות 'קצת מן הטובים שיהיה בהם כח על כולם להכריחם בממון או אפילו בגוף'. זה דבר נדרש בכל דור ודור. עד כמה זה נוהג היום,

כך מעמידים את הדת, אין דרך אחרת.

ומסיים החינוך – לשיטתו בכמה מקומות שאין התכלית שהמצוות יעשו מתוך כפיה כי אם מתוך אהבה ורצון, ועל כך כותב: ומתוך הרגלם בטוב וביושר מחמת יראתה, ילמדו העם טבעם לעשות משפט וצדק מאהבה בהכרתם דרך האמת. וכענין שיאמרו החכמים שרוב ההרגל הוא מה שאחר הטבע. כלומר, כי כמו שהטבע יכריח האדם למה שהוא מבקש, כן ההרגל הגדול חוזר בו כעין טבע קיים ויכריחו ללכת בדרך ההרגל לעולם. ובלכת העם בדרך היושר והאמונה ובהורים בטוב תדבק בהם הטוב וישמח ה' במעשיו. כלומר, לאחר שיתרגלו ה'עם' לעשות את המצוות ודברי החכמים מתוך כפיה – יהיה להם הדבר

לשמוע בקול בית דין הגדול, ולעשות כל מה שיצו אותנו בדרכי התורה – באסור ומותר, וטמא וטהור, וחייב ופטור, ובכל דבר שיראה להם שהוא חזק ותקון בדתנו. ועל זה נאמר זעשית על פי הדבר אשר יגידו לך, ונכפל בסמוך לחזק הדבר על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה, ואין הפרש בזה בין הדבר שיראוהו הם מדעתם, או הדבר שיוציאוהו בחקש מן החקשים שהתורה ערשית בזה, או הדבר שישכימו עליו שחזק סוד התורה, או בכל עניין אחד שיראה לך שחזק כן, על הכל אנו חייבין לשמוע לך.

החינוך מברר כאן את גדרי החיוב של לשמוע בקול בית דין שבירושלים. בהקדים דברי הרמב"ם בהלכות ממרים, [שם

דנים בכך קצת בראשונים. ובעיקר באחרונים בתחילת חושן משפט - כדוגמת ספר 'אמרי בינה' (סי' א) ועוד. אך ודאי שלדברים מסוימים זה נוהג, וכפי שנראה בהמשך.

ומסיים שם החינוך, בדינים הנוגעים כלפי התפקיד של הממונים. שראויים הם ליישר דרכם ולהכשיר מעשיהם. להסיר חרפת העם מעליהם שלא יאמרו להם טול קורה מבין עיניך. וישתדלו תמיד בתועלת חבריהם ללמדם דרך האמת, יעוין שם.

מצווה לשמוע בקול בי"ד הגדול.

נעבור למצווה נוספת בחינוך [נספח ב' בסוף החוברת], מצווה תצ"ה – אף היא בפרשת שופטים. 'לשמוע בקול בית דין הגדול שיעמדו להן לישראל בכל זמן'. וז"ל החינוך:

לצורך ביאור] דיני זקן ממרא - חכם שהורה אחרת מהוראתם של בית דין הגדול. מקדים הרמב"ם את תפקידו של בית דין הגדול. דברי הרמב"ם ולשונו שם נפלאים, וכדאי מאד לעיין במקורם. שלשה תפקידים - מבאר הרמב"ם - יש לחכמי הבית דין. התפקיד הראשון, להעביר את מסורת התורה שבעל פה. חלקים נרחבים מן התורה היו אז בגדר 'תורה שבעל פה' - שאינה כתובה בשום מקום. תפקידו הראשון של בית דין הגדול היה לשמר מסורות אלו. התפקיד השני של הבית דין, הוא ללמוד לימודים ולדרוש דרשות בי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן. התפקיד השלישי של בית דין הגדול הוא בכל דור ודור. לפי צורך הדור ולפי צורך השעה. לעשות סייג לתורה. לדוגמא: כשניתנה התורה לא היה את הטכנולוגיה. לא היה מציאות של מחשבים ואינטרנט בעת נתינת התורה, ולכן לא יכול

להיות על זה תורה שבכתב. וגם משניות לא יכול להיות על זה. אפילו נושא החשמל, אחד מהנושאים המדוברים ביותר בפוסקים האחרונים - לא היה בזמן נתינת התורה. התורה לא יכלה לכתוב על זה. אולי ברמזים, 'שיטת הדילוגים'. אך זה אינו בי"ג מידות שהתורה נדרשת בהן... וכיצד נדע מה לנהוג, מה לגזור. לשם כך ברא השי"ת יצירה מיוחדת הנקראת - '**חכמי התורה**'. הם, תפקידם הוא, הם עובדים אצל השי"ת! והעבודה שלהם כפי שמגדירה הרמב"ם: לעשות סייג לתורה! וכלשון הרמב"ם: לעשות 'גזירות, תקנות, ומנהגות'! ויעיין ברמב"ם של מהדורת פרנקל שם עשו ליקוט מיוחד של הרבה מדברי חז"ל. איזה מהם נכללו בכלל גזירות, איזה בכלל תקנות, ואיזה בכלל מנהגות. אך ודאי שכל דברים אלו נעשו מכח תפקידו של הבית דין. לתקן תקנות ולגזור גזירות **לפי צורך הדור**! וכך מובא

על כל ישראל אף בזמן
התלמוד. ומה לגבי זמנינו?!

על זאת כותב החינוך: ונהגת
מצוה זו בזמן שבית דין הגדול
בירושלים, בזכרים ובנקבות,
שהכל מצווין לעשות כל אשר
יורו. ובכלל המצוה גם כן:
לשימוע ולעשות בכל זמן וזמן
כמצות השופט. כלומר, החכם
הגדול אשר יחיה בינינו בזמננו.
החינוך מגדיר כאן בהגדרה
ברורה את גדר החיוב של
'אמונת חכמים'. וכפי שהגדרנו
את הדברים – יש אמונת
חכמים, ויש אמונת **צדיקים**.
והגדר של אמונת **החכמים**
בחכמי התורה מגדירה החינוך
כאן כי אמונת חכמים
משמעותה **לציית**. זוהי
ההגדרה, **לציית**. וביתר דיוק,
להאמין שה' הורה לחכמי
הדורות לתקן תקנות על פי
צורך הדור, ועלינו **מוטלת**
חובה לציית להם. וישנם
דיונים באחרונים האם

בספה"ק אור לשמים (פר'
בחוקתי) משם הרה"ק מלובלין
זיע"א, על הפסוק 'ושפטו את
העם בכל עת'. שפיטת העם
ואופן ההנהגה, צריכה להיות
לפי ה'בכל עת'. ה'ושפטו את
העם' לפי ה'בכל עת'. על פי
מצב הדור, על פי צורך העת
והזמן, לפיה מוטל על ה'שופט'
להנהיג את העם. לגזור גזירות
על פי צורך הדור, לתקן תקנות
התואמות למאורעות הזמן
ופגעיו. על כל ההנהגות להיות
תואמות לצורך הדור. כל דור
לפי זמנו והנהגתו. וכדברי
הרמב"ם 'גזירות תקנות
ומנהגות' – 'בכל דור ודור'. זהו
התפקיד המוטל על חכמי
התורה! כל זמן שבי"ד הגדול
נהג, ודאי היה זה מן התורה,
ואף לאחר מכן, יעויין
באחרונים שעסקו בכך,
כדוגמת השדי חמד ור' אלחנן
וסרמן הי"ד בקונטרס 'דברי
סופרים'. הנוקטים, שדין זה
נהג אף כל זמן הגמרא. כח
היה בידם לגזור גזירות גמורים

כשהחינוך כותב 'בכלל המצוה' האם כונתו ממש מדאורייתא, ומסקנתם שאף אם אין זה מה"ת, ודאי **שקרוב לדאורייתא**, וממש 'נושק' לדאורייתא. וכך אף בעניינו כלפי החיוב של לשמוע בקול החכם הגדול אשר יהיה בינינו בזמנינו!

ועל זה ממשיך החינוך: 'זכמו שדרשו ז"ל (ר"ה כה): זאג' השופט אשר יהיה בימים ההם', יפתח בדורו כשמואל בדורו. כלומר שמצוה עלינו לשמוע בקול יפתח בדורו כלשמואל בדורו.

כולם מכירים שם את הגמ' בראש השנה. הגמ' שם מספרת סיפור מבהיל. סיפור שאין לנו בכלל את הכלים להשיג את המציאות של אז ולהבין אותו, אבל כך היה מעשה. רבן גמליאל היה נשיא, והוא קיבל עדים על קידוש החודש. ואחרי שהוא קיבל את

העדים התברר שהייתה כאן טעות. ורבן גמליאל לא חזר בו [עיי"ש הטעם ויעוין עוד בקדושת לוי כללות ימים טובים מש"כ בזה]. ורבי יהושע **שהיה רבו של רבן גמליאל וזקן ממנו**, חלק עליו. אך רבן גמליאל היה נשיא. והוא גזר על רבי יהושע שיבוא אליו במקלו ומעותיו **ביום הכיפורים**. שלפי חשבוננו של רבי יהושע. ורבי יהושע היה אב בית דין, והנשיא צוה על האב בית דין לשמוע בקולו. והיה שם זקן אחד שקראו לו ר' דוסא בן הרכינס, והוא רצה להחדיר בעם ישראל שחייבים לשמוע לנשיא, ואפילו אב בית דין חייב לשמוע לנשיא. [וכפי שנאמר בעז"י עוד מספר פעמים אין לנו הגדרות ברורות בין כל הסמכויות האלה, מה הם, מי קודם למי, אך על כל פנים כאן נראה שנשיא קודם לאב בי"ד]. ור' דוסא יעץ לו על פי תורה לשמוע בקול רבן גמליאל הנשיא. ואכן כך עשה רבי יהושע. הוא הגיע לרבן גמליאל

במקלו ומעותיו **ביום הכיפורים** שחל להיות בחשבוננו. בכך הוא החדיר לעם ישראל את החשיבות של לשמוע לנשיא.

הגמרא שם היא המקור לדברי החינוך כאן. 'יפתח בדורו כשמואל בדורו' 'שמצוה עלינו לשמוע בקול יפתח בדורו כמו לשמואל בדורו'. ומסיים החינוך: ועובר על זה, ואינו שומע לעצת הגדולים שיעזור בחכמת התורה בכל אשר יורו, מבטל עשה זו - **וענשו גדול מאד, שיזוזו העמוד החזק שהתורה נשענת בו, ידוע הדבר לכל מי שיש בו דעת.**

דין זקן ממרא.

נלמד עתה מצוה נוספת בספר החינוך. [נספח ג' בסוף החוברת]. אף היא בפרשת שופטים. מצוה תצ"ו - שלא להמרות על פי בית דין הגדול שיעמדו להם לישראל. זקן ממרא מדובר על תלמיד חכם מופלג בעירו, חבר

בית דין בעיר שלו. התעורר בין דייני העיר מחלוקת בדבר הלכה. ובזמן שהיה בית דין הגדול היו עולים לבי"ד בירושלים, שם ישבו הבית דין הגדול והמופלג של עם ישראל והכריעו את כל ההלכות. הזקן הזה עולה לבית דין, ומציג את שאלתו. ורבני בית דין צדדו לדעה השניה, לדעה שחולקת עליו. והזקן שהיה תלמיד חכם מופלג התפלפל עמם בדבר הלכה והתווכח עמהם. הוא הביא ראיות רבות לדעתו. אך הבית דין לא קיבלו את דבריו. אותו זקן חוזר לעיר שלו, ועומד על דבריו, הוא ממשיך להורות להיפך מהבית דין הגדול.

[ידועים דברי החתם סופר ששוננו על ידי חסידים, החתם סופר ביאר את טענת הזקן ממרא נגד בית דין הגדול. הזקן ממרא טען כי בית דין הגדול צריכים להתעסק גם עם ענייני הכלל, עם ענייני המקדש והקרבנות. אין להם זמן לשבת

שיאצמרו: קדושי
עליון אינם בני תורה. על כן
במיתתו של זה הזקן נאמר זכר
ישראל ישמעו ויראו. **שיזה עגע**
לכל העם מקצה'. עכ"ל].

ולענייננו. הזקן ממרא הזה
חוזר לעירו, וממשיך להורות
כדעתו. הוא מחובר לתורה
שלו, **שלו דייקא**. אז הדין הוא
שהורגים אותו. [ובגמרא
סנהדרין מבואר, שחיוב מיתה
היינו דוקא בדבר שיש בו
כרת]. וז"ל החינוך: שנמנענו
מלחלוק על בעלי הקבלה ע"ה,
ומלשנות את דבריהם, ולצאת
ממצוותם בכל ענייני התורה, ועל
זה נאמר לא תסור מן הדבר
אשר יגידו לך ימין ושמאל
ואצמרו ז"ל בספרי לא תסור וגו'
זו מצות לא תעשה.

וכאן עומד להביא החינוך את
טעמי המצוה. טעם מאד חשוב
ומאד שכלי. מאד חשוב לעניין

וללמוד. הוא - יושב ולומד כל
היום. הוא לומד חושן משפט,
הוא לומד סדר טהרות, ממילא
הוא יודע הרבה יותר טוב
מהם. ואינו יודע שתורה
המשולבת בקדושה ויראת
שמים מכוונת יותר לאמיתה
של תורה. חסידים השתמשו
בדברי החת"ס הללו כתשובה
לטענות הרבנים הלא חסידים
לנגד הרבנים החסידים, וכלשון
קדשו: 'באיזו טענה ימרה הזקן
הזה אם לא שיאמר **אני וכו'**
עוסק בתורה ו**מעניין בה** יומם
ולילה, והכהן וחבריו מצאתים
חסידים ואנשי מעשה, שוהין
שעה אחת ומתפללים, ומקריבים
קרבנות, כל היום וכל הלילה לא
יחשו, ותורתם מחי משתמרת
שיבואו ויכריעו עלי. ולא יאמין
כיון שחסידים הם רוח ה'
בקרבתם, ותורתם משתמרת,
ומכונים **ההלכה אל האמת**. והנה
מיקל עבודת ה' בעיני ישראל

שכל כך קשה לנו בו, העניין של 'לציית'. החינוך אומר שזה דבר מובן ומקובל, זה מאד רגיל ונורמלי. דעות האנשים מטבעם חלוקים זה מזה. השי"ת, יוצר האדם, ברא אותו בצורה שהוא חפץ והוא רצה. וכשם שהוא ברא את איברנו, והוא חפץ שיהיה לנו רמ"ח איברים. אותו דבר השי"ת ברא גם את השכל שלנו, והוא חפץ שלכל אחד יהיה דעה שונה משל השני. עד כדי כך שנדיר מאד שימצאו שני אנשים עם דעה אחת בכל הדברים. כך יצר אותנו השי"ת, כך חפץ הוא שנהיה. ומפני כך – כותב החינוך ציוה עלינו השי"ת את המצוה הזאת של 'לא תסור'. וכלשון קדשו:

משרשי המצוה, לפי שדעות בני האדם חלוקין זה מזה, לא ישתנו לעולם הרבה דעות בדברים, ויודע אדון הכל ב"ה שאילו תהיה כנות כתובי התורה מסורה ביד כל אחד ואחד מבני אדם,

איש איש כפי שכלו, יפרש כל אחד מהם דברי התורה כפי סברתו, וירבה המחלוקת בישראל במשמעות המצוות, ותעשה התורה ככמה תורות וכעניין שכתבתי במצות 'אחרי רבים להטות' בכסף תלוה בסי' ס"ז, על כן אלוקינו שיהא אדון כל החכמות, השלים תורתנו תורת אמת עם המצוה הזאת, שצונו להתנהג בה על פי הפירוש האמיתי המקובל לחכמינו הקדמונים ע"ה, ובכל דור ודור גם כן שנשמע אל החכמים הנמצאים שקבלו דבריהם ושתנו מים מספריהם, ויגעו כמה יגיעות בימים ובלילות להבין עומק מיליהם ופליאות דעותיהם, ועם זה הסכמה הזאת – נכון אל דרך האמת בידיעת התורה, חולת זה, אם נתפתח

אחר מחשבותינו ועניות דעתנו –
לא נצלח לכל.

המצוה הזאת, כותב החינוך.
איתה השי"ת 'השלים תורתנו'.
היא המשלימה את התורה.
בלעדיה, אין התורה שלימה.
שהרי יוצר הכל יצר גם את
שכלנו, הוא הכיר את דעתנו,
וידע כמה חלוקי דעות יסתובבו
סביב כל דבר ועניין. ועל כן
ציוה עלינו מצוה זו שיהיה בי"ד
הגדול שהוא יקבע כיצד לנהוג
בכל מקום שיוצרו חילוקי
דעות. מצוה זו הכרחית על
מנת שלא תעשה התורה ח"ו
כשתי תורות. היא המשלימה
את התורה. 'ובכל דור ודור גם
כן' נוהגת מצוה זו, שבלעדיה –
לא נצלח לכל".

ומסיים החינוך ביסוד עצום:
ועל דרך האצמת והשיבת הגדול
בזאת המצוה אמרו ז"ל לא
תסור ממנו ימין ושמאל, אפילו
יאמרו לך על ימין שהווא שמאל
לא תסור ממעותם. כלומר,

שאפילו יהיו הם טועים בדבר
אחד מן הדברים, אין ראוי לנו
לחלוק עליהם, אגל נעשה
כטעותם.

החינוך מבאר כאן יסוד עצום.
הוא מביא את הספרי, רש"י
גם מביא את זה. על 'לא תסור
ימין ושמאל' - דורש הספרי:
'אפילו אומר לך על שמאל
שהוא ימין'. אפילו כשהבית דין
אומרים לך לעשות דבר שהוא
לא נכון. דבר שהוא שמאל. לא
רק כשהם אומרים דבר **שאתה**
חושב שהוא לא טוב. כי אם גם
כשהם אומרים דבר **שהוא**
באמת לא טוב. דבר באמת לא
נכון. דבר שהתורה הקדושה
קוראת לו שמאל. גם אז 'לא
תסור' ! מחוייבים לקיים את
ההוראה של בית דין ! וכל אחד
תמה – מה ההגיון, מה
הסברא בכך. אם הטענה היא
שבית דין אינם טועים, ניחא.
מובן מדוע מחוייבים לעשות
כמותם. אדם רגיל טועה ובית
דין אינם טועים, ולכן מחוייבים

טעויות גאוניות, טעויות גדולות. הם – בית דין. אולי מדי פעם הם גם טועים, הם הורו על 'שמאל שהוא ימין'. אך הטעויות שלהם הם טעויות קטנות: וטוב לסבול טעות אחד, ויהיו הכל תחת דעתם הטוב תמיד. הדעה שלהם היא 'דעתם הטוב'. דעה של אנשים שהתייגעו בתורה בקדושה ולשמה, כמו שהרבי שליט"א מדבר כל כך הרבה בשמועס'ן, זה 'דעתם הטוב'. דעה טובה ואמיתית. אנשים כאלה הם 'קטנים בלטעות'. אנחנו, 'גאונים בלטעות'.

ומסיים החינוך: וטוב לסבול טעות אחד, ויהיו הכל מסורים תחת דעתם הטוב תמיד, ולא שיעשה כל אחד ואחד כפי דעתו. שיבוז יהיה חורבן חזת! וחילוק לב חזם! וחפסד האומה לגמרי! ומפני עניינים אלה נמסרה כונת התורה אל חכמי

לנהוג כדברי בית דין. אך אם בית דין גם עלולים לטעות, אם יתכן שהבית דין הם אלו שטועים. אז שיעשו כמוני. שיעשו כמו שאני מבין. מה העדיפות לעשות כמותם. לטעות – גם אני יודע לטעות. שיעשו כמו הטעות שלי. מהיכי תיתי לעשות כמו הטעות שלהם. על זה באה התשובה: וכי רק אתה יודע לטעות? הרי כולם יודעים לטעות! החבר שלך יודע לטעות. כל החבר'ה שלך יודעים לטעות. כל השט"בל יודע לטעות! כולם יודעים לטעות! אז כמו איזה טעות נעשה?! אם כל אחד יעשה כמו שהוא מבין וטועה, כל אחד יעשה אחרת, אז לא יהיה כלום! הכל יהיה מחלוקת אחת גדולה! וטוב לסבול טעות אחד! עדיף להשאר בטעות אחת – אבל להשאר במשהו! וזה עדיף מאשר לא להשאר בכלום!

מלבד זאת: אתה, גאון בלטעות. הטעויות שלך הם

ישראל, ונצטוו גם כן שיהיו לעולם הכת מועטת מן החכמים כפופה לכת המרובין מן השורש הזה, וכמו שכתגתי שם במצוות להטות אחרי רבים.

שלא לקלל נשיא.

נעבור לפרשת משפטים, מצוה ע"א בספר החינוך, 'שלא לקלל נשיא'. (נספח ד' בסוף החוברת) נראה את הדברים בקיצור, וחכם מבין מדעתו להוסיף ולעיין בכל הדברים הללו.

כפי שכבר דיברנו. הגדרתו של נשיא אינה חד משמעית בתורה שבכתב ושבע"פ, אין לכך הגדרה אחידה ומאד קשה להגדיר זאת. כאן הגמ' מגדירה זאת כמלך, והחינוך מוסיף אף ראש סנהדרין גדולה. וזה לשון החינוך: שלא לקלל את הנשיא, שנאמר 'ונשיא בעמך לא תאזר'. ובא הפירוש [הוריות י'], שהנשיא זה

הוא המלך, ואמנם זה הלא כלל גם כן הנשיא שבישראל, והוא ראש סנהדרי גדולה שנקרא נשיא גם כן, לפי שכוונת הכתוב להזהירנו על כל מי שהוא ראש שררה על ישראל, בין ממשלת מלכות או ממשלת תורה.

על טעם מצוה זו מסביר החינוך כיצד היא יסודית לכל התנהלות חיינו: משרשי המצוה, לפי שאי אפשר לשוב בני אדם מבלי שיעשו אחד מביניהם ראש על האחרים לעשות מצות ולקיים גזרותיו. מפני שדעות בני אדם חלוקין זה מזה, ולא יסכימו כולם לעולם לדעת אחת לעשות דבר מכל הדברים. לא יתכן ולא שייך להחזיק ישוב בלי ראש ומנהיג, לא יכול להיות. כל אחד יעשה דוקא כך או דוקא הפוך, והדבר

הזה יגרום שלא יצליחו לעשות כלום. וכלשון החינוך: מתוך כך יצא מביניהם הביטול והאסיפה בפעולות. זה יגרום שלא יצא כלום. כל אחד ירצה אחרת, ויעשה אחרת. ואין חברה, ואין שטיבל, ואין קהילות, ואין כלום. ועל כן צריכין לקבל דעת אחד מהם אם טוב ואם רע, למען יצלחו ויעסקו בעסקו של עולם. פעם ימצא בעצתו וחפצו תועלת רב, ופעם ההיפך. וכל זה טוב מן המחלוקת שגורם ביטול גמור. זה ההצלחה. כשיש ראש, כשיש בעל הבית, זה ההצלחה האמיתית. אפילו שלפעמים זה נראה שלעשות אחרת ממה שהוא אומר היה יותר טוב, אבל עדיין עדיף כך. חייבים 'בעל הבית'.

וממשיך החינוך את טעם המצוה: ומאחר שיהממונה לראש סיבה אל התועלת

שאמרנו. הן שהוא גדול להדריכנו בדרכי הדת, אן גדול למלכות לשמור איש מרעהו שתקוף ממנו. ראוי הדבר וכשר שלא נקל בכבודו. וגם שלא לקלל, אפילו שלא בפניו. וכל שכן בפני עדים. כדי שלא נבוא מתוך כך לחלוק עמו. לפי שההרגל הרע שאדם מרגיל עצמו ביע לבין עצמו, הוא סוף מעשהו! 'ההרגל הזה', אומר החינוך דברים כדרבנות. 'ההרגל הזה' ש'אדם מרגיל עצמו בינו לבין עצמו'. ההרגל הזה שאדם עושה אותו בחדרי חדרים. בתוך הבית. לא מדובר פה באנשים שמדברים לעצמם - הוא מרשה לעצמו רק בתוך הבית לזלזל ולצחוק. הוא רק שומע בטלפון לעצמו. הוא חושב שאף אחד לא יודע. 'בינו לבין עצמו', הוא קורא, שומע, מקבל. אף אחד לא יודע - לא רואה - לא שומע. אומר

החינוך יחזק סוף מעשהו. בסוף זה ייצא החוצה, זה יתפרץ. וזה יסוד גדול מאד להזהר בו. אין דבר כזה – אני, אף אחד לא יודע עלי. אני, רק בבית מדבר. אומר החינוך – בסוף זה יתפרץ. בסוף כולם ידעו מזה. מראש תעבוד על עצמך, לחשוב אחרת, לדבר אחרת, להרגיש אחרת. [כמובן שכל זאת מלבד האיסור החמור במלעיג על תלמידי חכמים. המבזה אותם. והדינים החמורים שנאמרו בכך].

ועל המציאות הזאת – אומר החינוך. המציאות של זלזול באותו אחד שאמור להיות בעל הבית. הן אם זה מלך, הן אם זה ראש סנהדרין. הזלזול בו הוא ממש חורבן. אמנם מן התורה חיוב מלקות הוא רק מקלל בשם. אך זיל בתר טעמא אומר החינוך. הזלזול באיש המרכזי הוא חורבן אמיתי. קשה לנו לדמות מציאות של בלי איש מרכזי,

ובעז"ה בהמשך הדברים ננסה קצת כן להסביר מה זה. אבל זה ודאי שזה עקירת הדת לגמרי והחורבן הכי גדול ששייך. והאם כל זה בדיוק מדאורייתא יש לדון. אך ודאי שהדברים הם על גבול של דאורייתא. כך החינוך חוזר כל הזמן – 'ובכלל זה', 'ובכל דור ודור', 'ויש לנו ללמוד מזה', הכל נסוב על הגבול של הדאורייתא. והחינוך מדגיש לנו – תראו ותדאגו שהמצוות הללו ינהגו גם היום. חייבים אותם. עליהם בנויה התורה.

החכמים גבוהים יותר, ומבינים יותר.

אם עד עתה עסקנו בהרחבה בעיקר בידיעה שחייבים ומוכרחים שיהיה 'איש מרכזי'. איש שינהל וירכז את כל ענייני הכלל – ואף ללא כל קשר האם הוא מבין יותר מאתנו, עד כמה הוא מבין יותר מאתנו. זוהי מצוה מן התורה, וכפי שביאר החינוך – היא מצוה מוכרחת ומחויבת לשלימות

וענין די הצורך. עלינו לסמוך
על שיקול דעתם של חכמי
התורה היודעים יותר מאתנו.
והם הם המחליטים והמנהלים
!

יש ספר חשוב, 'עמוד
העבודה'. חיבר את הספר
הרה"ק ר' ברוך מקוסוב זיע"א.
[יש דיון בין החוקרים האם הוא
היה חסיד, האם הוא נפגש עם
הבעש"ט, אך זאת נניח
לחוקרים. חסידים ודאי למדו
והגו בספרו, וכלשון קדשו של
הבית ישראל תחת אחד
השיחים - 'בדיונגע יארן, איך
האב אסאך געטוהן און זיינע
ספרים' (בשנות צעירותי עסקתי
רבות בספריו)]. הספרים הם
מיוחדים מאד [ואף יצאו
לאחרונה במהדורה מהודרת].
גדלות ספריו, מלבד גדלותו
העצומה, בכך שלמרות
שנכתבו בדור הבעש"ט הרי
הם כתובים בשפה ברורה
וקריאה ואינם צריכים לשום
פירוש. כל אחד יכול לראות

התורה ולתיקון העולם ! אך
מעבר לכך, עלינו להבין
ולהפנים: אנו, אנשים פשוטים
! פחות יודעים ופחות מבינים !
אנו קטנים יותר ! ישנם גדולים
וחכמים מאתנו ! אנו, איננו
מבינים הכל ! ישנם אנשים
שמבינים יותר מאתנו ! אנשים
שיש להם מידע יותר מאתנו !
אנשים שמכל מיני סיבות
ומציאויות – אם בגלל נסיונם,
ראייתם המרחבית, הכלים
שיש להם לזה, ומכל מיני
נסיבות – הם מבינים יותר
מאתנו ! אנו בראייתנו
הממוקדת והקצרה לא תמיד
יכולים לתפוס ולהבין את
מכלול שיקול דעתם של
הגדולים – החכמים
המחליטים ומנהלים ! אנו אין
באפשרותנו לעמוד על מכלול
הסיבות והשיקולים ! תפיסתנו
בעניינים אלו – קצרה לעומתם
! אין בידינו די המידע, הנסיון
שיש לנו אינו מספיק רחב דיו,
וכל פעם ופעם לפי עניינו! ועל
כל פנים – אין ביכולתנו להיות
'מבינים' ו'יודעים' בכל דבר

את הדברים הנאמרים כאן במקורם.

הוא כותב שם [ויכוח השואל והמשיב, אות י"ז] בהקדמה לספר קבלה, להסביר בשפה ברורה ובנעימה כיצד האדם יכול **להבין** שהוא איננו הכי מבין, שיש דברים שהוא איננו מבין מספיק. הוא מביא שם משל – אדם רוכב על סוס. האדם גבוה יותר, הוא הרי רוכב **על** הסוס. ממילא הוא גם רואה יותר למרחוק. לעיתים, האדם - הגבוה יותר - מבין שצריך לפנות לכיוון אחד, והסוס - הנמוך יותר - רוצה לפנות לכיוון השני. נשגב מבינתו של הסוס כי האדם גבוה יותר ורואה יותר למרחוק. נשגב מבינתו שהאדם רואה יותר את האופק וממילא יודע יותר טוב לאן לפנות.

אותו דמיון ניתן לומר אף כלפי ילד, אף הוא לא תמיד מבין שאביו מבין יותר טוב ממנו. אך הוא צריך להבין, שאביו יותר גבוה ממנו ורואה למרחוק

במציאות. וגם יותר גבוה ממנו בראיה למרחק, על ידי הנסיון שצבר בחייו. וכך בכל עניין. אפשר להבין, וצריך להבין. יש אנשים גדולים יותר, שמבינים יותר. וצריך שיהיו אנשים גדולים יותר, כי רק כך אפשר להתנהל. ועל הבנת האנשים הגדולים הללו, צריכים אנו לסמוך.

[לחיבת הקודש נצטט כאן את לשון הזהב של בעל עמוד העבודה: הנה ידוע להיות שאדם יש לו קומה זקופה, ובהמה יש לה קומה כפופה. לכן הבהמה אינה יכולה לראות כל כך למרחוק כמו האדם. וכאשר האדם רוכב על הבהמה, רואה עוד יותר למרחוק. ונמשיל משל, לאדם שרוכב על הבהמה ומגיע לשני דרכים המתפצלים וסופם מתקבץ לדרך אחד. והנה דרך א' מב' דרכים, בתחלתו יש בו רפש ושיט מעט, ובסופו הוא דרך

שאדונו הוא סכל ושוטה.
 ושהוא יותר חכם ממנו. וחושב
 בדעתו לומר: מה אעשה
 שנמסרתי לאדון סכל ושוטה
 שבחר יותר לילך בדרך רע
 מדרך טוב. וכל זה בעבור
 סכלותה, שאינה יכולה להשכיל
 שאדונו רואה הרבה למרחוק
 יותר ממנה, והוא יודע איזה דרך
 הוא טוב יותר. ע"כ לשון קדש[ו].

אמונת החכמים בדברי הימים.

עד כאן ראינו את דברי ספר
 החינוך בעניינים אלו. אלא
 כשנכנסים לנושא של הגדרות
 התפקידים השונים, נצרך סדר
 רב בעניין. יש נשיא, ויש אב
 בית דין. יש מלך, ויש שופט.
 ונצרך לסדר את הדברים.

פרשת שופטים מתחילה עם
 שופטים, ממשיכה למלך, ואחר
 כך נביא. כל אחד מהם זוהי
 עמדת השפעה שונה. בתורה
 שבעל פה ישנם עוד שמות,

ישר וחלק ושוה ביושר. ודרך
 הב', בתחלתו ישר ושוה, ובסופו
 יש בו רפש וטיט הרבה מאד –
 מהלך שלש מאות או ארבע
 מאות אמות רפש וטיט. והדרך
 ההוא עקום גם כן. והנה, הסוס
 יש לו גם כן השכלה מועטת
 לבחור לילך בקרקע יבישה
 מבקרקע לחה ויש בה רפש
 וטיט. ובעבור שהסוס אינו
 רואה למרחוק, בוחר בדרך
 ההוא שהוא יבש וישר
 בתחלתו. ומה שבסופו יש בו
 רפש וטיט, אינו יכול לראות.
 והאיש, בעבור שרואה למרחוק.
 מכריח את הסוס ביד חזקה לילך
 בדרך שבתחלתו רפש וטיט
 ובסופו מישור ארוך מאד. והנה,
 הסוס חושב בדעתו על אדונו
 המכריח אותו לילך בדרך
 שתחלתו טיט ורפש. וחושב

בזמן הראשונים. את המקורות הראשונים לכך בזמן התלמוד, ניתן למצוא במספר מקומות בש"ס - 'באתריה דמר' לא מורים אחרת ממנו. אך מקור עיקרי ובעל לימוד ישנו במס' שבת (דף קל.), שם נחלקו רבי עקיבא ורבי אליעזר האם מותר לכרות עצים - לעשות פחמין - לתקן ברזל לצורך סכין המילה בשבת. ר"ע אחז שבהיות שאפשר לעשותם מער"ש אסור, ורבי אליעזר התיר. ומביאה שם הגמ' **שבמקומו** של רבי אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמין לצורך מילה בשבת קודש!

נתאר לעצמנו: רבי עקיבא היה רבה של בני ברק, רבי אליעזר היה הרב בלוד. איננו יודעים בדיוק היכן היא לוד של חז"ל, אך נניח לשם דוגמא שהיא היכן שכיום נמצאת רמת גן. יהודי בבני ברק שכרת עצים לעשות פחמין לצורך המילה בשבת, ביום ראשון קראו לכל העיר לכיכר העיר וסקלו ותלו

וקשה מאד להגדיר את החילוקים שביניהם. יש דרשות הר"ן לפר' שופטים שמדבר על כך. יש אברבנאל בפר' שופטים, ואברבנאל בתחילת נביא שופטים. [אשר השופטים דאז היוו את השילוב בין ההנהגה הציבורית להנהגה התורנית]. יעויין רבות בראשונים על זה, והמשכיל יוסיף ויתבונן בכך. אמנם עיקרם ומשמעותם של מצוות אלו והלימוד מהם לדורות, הוא הצורך הנעלה בתלמיד חכם מנהיג. שיאמר ויחליט כיצד עושים ומה עושים. ועל כל אחד מוטל לציית להוראותיו. כך התנהלו הדברים בכל דורות ישראל, כל זמן לפי ענינו.

בשלב מסויים צורת ההנהגה עברה לידי מה שנקרא: **מרא דאתרא**. 'מרא דאתרא', פשוטו כמשמעו. בעליו של המקום.

כבר בזמן הגמרא מוצאים את הסימוכין הראשונים לצורת הנהגה זו. ביותר התפשט זאת

הפסיקה]. אך **בשכר שנהגו כמותו אפילו לשמאל, זכו והאריכו ימים עכ"ד**. וקל וחומר כשמאמינים בדבריו של חכם שהם 'ימין'. נוהגים כמותם, ומצייתים להם. ודאי שזכות גדולה בכך ומביאה אריכות ימים.

איננו מבינים חשבונות שמים. בקהילה ארעה היום טרגדיה. נפטר תינוק בן שנה וחצי. הכאב עצום. אין אתנו יודע עד מה. מחנכים אותנו שאיננו מבינים חשבונות שמים. אך עלינו לדעת שההתחזקות בלא תסור ימין ושמאל מביאה אריכות ימים. וכמובן שכל דברי התורה לא תמיד רואים את זה בעיניים בעוה"ז, אך עלינו להאמין בדברים.

חובתנו להאמין בשיקול דעת החכם.

מקוצר הזמן, נזכיר אך בקיצור את דברי החזון איש בספרו אמונה ובטחון (פ"ג אות ל). מצוה לקרוא אותם כפעם

אותו – הוא חילל שבת. אך במרחק רחוב אחד, רחוב הרואה ברמת גן הסמוכה. שם אדם שיעשה כך, יגיעו כל העיר לשמוח איתו במצוה גדולה זו! כל מקום לפי ה'מרא דאתרא' שלו. לפי הבעל הבית שלו.

וממשיכה הגמרא שער אחת היתה שנהגו בה כרבי אליעזר – והאריכו בני עיר זו ימים! [ובפשטות הריטב"א משמע שהייתה זו לוד, עירו של רבי אליעזר]. ומקשים שם מה באה הגמרא להשמיענו בזאת שהאריכו ימים, הרי איננו פוסקים להלכה כרבי אליעזר. ויעוין שם במהרש"א. אמנם ישנו לשון ראשונים שדבריהם כגחלי אש, וכך כותב שם הריטב"א בשם הראב"ד. שבאה הגמרא להשמיע לנו בזאת – שבשכר שבני עירו של רבי אליעזר נהגו כמותו **ואפילו לשמאל**. הם עשו כמותו לקולא אפילו בדבר שבעצם לא נפסק הלכה כך. [והם היו רשאים לעשות כן, שהיה זה קודם

נפשו ושורש מציאותה, וכל
אגקת שקר ממנו וחל'אה, וכן
היא אמונת המון ישרים
המתאגקים בעפר רגלי חכמים.
ע"כ לשון קדשו, וע"ש בדבריו
עוד. [בסוף החוברת נספח ה'].

מרא דאתרא, הגדרתו
ותפקידו.

ההגדרה של מרא דאתרא,
אמנם התחילה כרב עיר. אך
כיום פשיטא שהכוונה לרב
קהילה. לא קיים היום כמעט
רב עיר בעל כח השפעה של
'מרא דאתרא'. אולי במקומות
בודדים בעולם זה עדיין קיים.
אך בדרך כלל נוקטים פוסקי
ההלכה, שכיום עיר הכוונה
לקהילה. כשם ש'עניי עירך
קודמים' אף אחד לא מבאר
שהכוונה לאלו שמשלמים
ארנונה יחד, כי אם לעניי
הקהילה. כך הוא אף לגבי
מרא דאתרא, משמעותו כיום
רב הקהילה. 'רב הקהילה'
היינו, מי שלקח על עצמו
להנהיג את הקהילה בדרכי

בפעם. לא די בקריאתם פעם
אחת, כי אם יש לשננם לעיתים
תדירות. הרחוב והמידע
המגיע בכל עת, מקרים
ומוסיפים לקרר ולהחדיר ח"ו
את ההיפך. כל השומע מן
השומע מפי השמועה של
העיתון, מי ש'מקבל' – ו'רואה'
– מתקרר עד למאד. ועל כן
נצרכים הדברים לשינון וחזרה
תמידית. וז"ל החזון איש: יש
עוד רעה חולה אשר היצר ילפת
בה להניא אמונת חכמים מלב
בני אדם, והוא משקל המרמה
של הנגיעה. חובת התלמיד
להאמין, כי אין נגיעה בעולם
בעלת כח לחטות לב חכם לעוות
משפט, כי מגמת החכם לזכות
נפשו, ולהתנצל באיזה אנשימה
יכאב לנפשו יותר מכל מכה
ופצע, ואיך יתכן, כי בשביל בצע
כסף או לעגי חנק – יחבל נפשו
לעות משפט. נוסף לזה, כי תכונת
האמת היא אצל חכם תכונת

הרבש"ע ! אתה יכול לצעוק
כמה שאתה רוצה – הוא לא
עובד אצלך, הוא עובד באגד !
הוא עובד אצל הרבש"ע, והוא
מחויב רק לרבש"ע !

מעבר לכך ניתן להוסיף אף
במשל זה את ההסבר של
העמוד העבודה. שלנהג –
למרא דאתרא יש 'ג'.פי.אס'
משוכלל. יש לו ממצאים
וידיעות שלך אין. ראוי לציית
דוקא לו. אך זה כבר בגדר
'נשמע'! דבר ראשון עלינו
לדעת – חייבים **לציית** בבחינת
'נעשה' ! חייבים שיהיה
מציאות של ציות ! אח"כ
אפשר לנסות להסביר כל מיני
הסברים. למה לציית דוקא
לחכם – משום שהוא יותר
גבוה. משום שהוא מבין יותר.
וככל שדובר שם - שיהיה גם
בחינת 'נשמע'. אך הדבר
הראשון הוא 'נעשה'! חובת
הציות !

התורה. כלפיו יש חובה
הלכתית גמורה של ציות
הלכתי. כל מה שדיברנו עד
עתה הינו רק הלכה ללא
מילה אחת של חסידות. הכל
רק הלכה צרופה. בהיות
שהמרא דאתרא די בכל אתר
ואתר נטל על עצמו להוביל את
הקהילה בדרכי התורה –
מחויבים לציית לו. הוא
המוביל. הוא הנהג. וכעין נהג
של אגד, הוא עובד אצל אגד,
ולא אצל אף אחד אחר. כך
המרא דאתרא הוא ה'נהג' של
הקהילה, והוא עובד אצל
הרבש"ע ולא אצל אף אחד
אחר. וכמו שאם משהו
מהמושב השלושים יצק לנהג
אגד – 'אני מכיר את הדרך,
תיקח ימינה' זה לא יעזור לו !
כי הנהג לא עובד אצלך – הוא
עובד באגד ! אותו דבר המרא
דאתרא הוא הנהג של
הקהילה, והוא עובד אצל

שוטרים

שופטים ושוטרים תתן לך.

התורה הקדושה מורה לנו, שופטים ושוטרים תתן לך. שוטרים, בעברית פשוטה פירוש, משטרה. מביא האור החיים הקדוש שם במקום פסיקתא [המופיעה אצלנו במדרש תנחומא ובילקוט שמעוני (עיי"ש)] ש'אם אין שוטרים אין שופטים! יכול להיות רב ומרא דאתרא הכי חכם מחוכם. הכי זקן, הכי בעל נסיון בהנהגת קהילות. אם אין לו משטרה – מביא האור החיים – זה לא שוה כלום! אין מה לעשות עם זה!

הסיבה לכך פשוטה. נניח שיום אחד פתאום קורה משהו בעולם, ולדוגמא, לא נודע איך זה קרה – אך יום אחד בשר העוף נהיה דומה לבשר

בהמה. החליטו חכמי ישראל שמוכרחים לגזור גזירה – שאנשים לא יתבלבלו. מוכרחים לתקן תקנה. וזה הגמרא הידועה (חולין קט"ז) שגזרו בשר עוף אטו בשר בהמה. אמנם ר' יוסי הגלילי חולק על זה – ובמקומו אכלו בשר עוף בחלב. אך רוב חכמי ישראל חלקו עליו, וכך נפסק להלכה ולמעשה בסימן פ"ז שאסור לאכול בשר עוף בחלב, גזירה שמא יבואו לאכול בשר בהמה בחלב. כך החליטו חכמי ישראל. ומה יעשו עם המסעדות, כל המסעדות המיוחדות והיוקרתיות שהיה להם מרשמים לגבינה צהובה עם עוף, מה הם יעשו?! תולים מודעות בכל העיר! נו, מי שיש לו יראת שמים – ניחא. הוא ישמע. גם אנשים שבכלל

באופן כללי תכונתם היא לציות. גם כשמאן דהוא יעמוד על יד המדרכה ויגיד: 'עכשיו לא עוברים את הכביש' - גם לו הם יצייתו. תכונה אשר כמשתמשים איתה לדרך התורה היא מאד טובה, ובדורנו מועטים מאד האנשים בעלי תכונה זו. גם אנשים כאלו יצייתו. אך מה עם אלו שאינם צייתנים. אנשים ח"ו שאינם יראי שמים. הם ימשיכו לבשל גבינה עם עוף. מה הועילו חכמים בתקנתם. מה שווה ההחלטה של בית דין אם היא לא תהיה מיושמת בשטח. לשם כך יש 'מלשינים', וחייבים שיהיה מלשינים. הם אומרים לבי"ד: מסעדה פלונית, ממשיכה להכין את אותו מרשם. היא לא שינתה כלום. הם מכשילים את הציבור בעוף בחלב. בית דין קוראים לבעל המסעדה **ומענישים** אותו. כך אפשר להחזיק את השופטים. ע"י הענישה של השוטרים, דברי השופטים ותקנותיהם מתיישמים למעשה בשטח.

עד כדי כך – אומר האור החיים הקדוש, דבר שאלולי נכתב אי אפשר לאומרו. האור החיים מחדש בכונת המדרש שבהיות ש'אם אין שוטרים אין שופטים', בהיות שבלי השוטרים בכל מקרה לא יהיה תוקף לדברי השופטים. אז **אל תמנה שופטים כשאינ לך שוטרים** ! למה יש למנות שופטים בלי שוטרים. שיהיה רב לשם התפאורה?! שיהיה רב לומר דרשות והספדים?! תכליתו של רב היא לשמור על קהילתו שישמרו תורה ומצוות וילכו בדרך הישר. אם אין לו את הכח לכך, אם אין את האפשרות לכך, אל תמנה אותו! אין בשביל מה למנות אותו!

ואכן, בזמן בית דין הגדול הכל התנהל על פי עונשי התורה. הרמב"ם מסדר את הדברים מאד יפה (פי"ט מהל' סנהדרין) וכדאי לעיין בו. מתי יש כרת, מתי יש מיתה, מתי מלקות, כל העונשים שבתורה. כך התנהלו

את דברי חכמים. על מנת שיוכלו השופטים לתקן תקנות. נצרך ומחויב שלבית דין יהיה כח אכיפה להכות ולהעניש כפי שנראה לו. רק כך יוכלו להחזיק את התורה ולעשות סייגים לתורה.

דברי הימים.

למ ישראל במהלך השנים האלה והתפטר באותן שנים ומשונות בין הלמים. חלק מלמ ישראל נשארו בבבל מתקופת חורבן בית ראשון. חלק הולאו בידי רומי, יאלאו אדומי - אכיוון ארצות אירופה - איטליה, צרפת, גרמניה, ספרד. כלל ישראל היה אחת שלטונות נכריים. בחלק מן השנים נתנו המלכים השונים חופש פולחן מכוים אלהותם. המלך מינה אחד מהיהודים שהוא יהיה אחראי אליהם. מצד אחד הוא היה אחראי על דברי הימים וכדומה.

הדברים בזמן בי"ד הגדול. ויעוין במשנה בתחילת סנהדרין לכל דבר ודבר איזה בית דין צריך. כך אף בתחילת הגלות המשיכו הדברים להתנהל. וכפי שמוצאים בש"ס במספר מקומות בסוגי ענישה שונים.

עם השנים התפתח והלך מושג ה'שוטרים' לכדי מה שמופיע בש"ס 'בית דין מכין ועונשין שלא מן התורה'. בהיות שעם השנים נוצרו דברים רבים שאין עליהם מלקות בי"ד ושאר עונשים. נהיו סייגים לתורה שאין עליהם אכיפה מסודרת. וכמו שאמרנו, בשר עוף בחלב. והרי אם אין שוטרים אין שופטים, חייבים אמצעי אכיפה. לשם כך נפסק בש"ס (יבמות צ:) 'בית דין מכין ועונשין שלא מן התורה לעשות סייג לתורה כשהשעה צריכה לכך'. אף בדבר שעל פי תורה לא מגיע עליו עונש ומלקות. הרי שעל מנת לעשות סייג לתורה. על מנת להעמיד

מצד שני ניתן להם בצכות
זאת חופשיות מלאה אנה חיי
תורה ויהדות, הם ניהלו את
כנסת ובתי דין, חיים
יהודיים על כל המשמעות
מבק. אלא שדבר זה כמובן
על ונד אפי מצב רוחם של
המלכים השונים והתקופות
השונות, כידוע שהמלכים הללו
לא תמיד היו מיושבים
בדלתם, וממילא הדברים
נתונים היו אלוות ומורדות.

למעשה גיטוקי בנושא
נקלף ידיו ספר שחבר גיי
פרופסור יהודי דתי בשם
שמחה אסף, ושמו 'הענישה
לאחר חתימת הגלמוד'.
הספר נדפס בשנת תרצ"ב
- והיה מאוד כדאי אראות
אותו. שאל מי שאי פעם לא
קיבל גיט, או שבוניים הדבאי
לא נתן או עליה, ושאר עונשים
פלוטים הנחלים כיום. שידע

קצת מה היה נהוג בלם
ישראל בלבר המשק הדורות.

שם בספר הוא מצטט רק
ספרי גשובות בלא אהוסיף
כאום מציאה. הוא מצטט
גשובות מתקופת הגאונים,
מיד אחר חתימת הגלמוד.
ובמדינתו שלד אמר"ם
מלובין. הוא מצטט מספרי
גשובות עונשים שנחזו בהם
ועליו במהלך הדורות. אקט
נפלא מאד. וכפי שרואים שם
הדבר התפתח מאד בפרט
בתור הזהב של ספרד.
באשכנז הוא היה נהוג
פחות, וכפי שרואים אצל
הרא"ש. הרא"ש כידוע לבר
מאשכנז - בה היה כוחם של
היהודים פחות, ושם הורשה
להם רק עונשים יפשוטים
כדוגמת נידוי חרם וקונע
(יבואר בהמשך). וכשהוא
ברח אספרד כותב

שמעיקרי המודיען השמימי חלק
מהלונשים. ואלהם -
הצודקת - כפיהם, שהיום אי
אפשר לכתוב דברים כאלה,
אנשים לא מסוגלים לתפוס
באת באופן הראוי. ומכיון
שכך נסמך אל אנו על שיקול
דעתם, ולא נביא את
הדברים אל כאן.

**ונצטט מספר מבואות מן
הפוסקים מפעולות ה'שוטרים'
במהלך הדורות:**

בבית יוסף סי' רס"ג הביא
משבלי הלקט בשם ר"ח: מי
שהדליק הנר בערב שבת אחר
שקיעת החמה, הרי זה חייב
מלקות אם הדליק בשוגג, ואם
ידע שזה אסור קונסין אותו,
ואם לא יקבל מחרמין אותו,
ומעדין אותו, ונמנעין מלדבר עמו
אפילו קרוביו, ואם דברו עמו -

בתשובתו - 'אמתו', הוא
הענין אספרד - ושמ ראה את
לצמח ענינת בית דין. הוא
ראה כיצד הרשב"א שוודאי
כולנו מודים שהוא חכם וזקן
וידע מה שפשה. והוא ראה
שהוא מעניש בענישי מות -
גליה והריגה. הרא"ש כותב
שמ באחד מתשובותיו, שהיה
אדם שדיבר בצורה לא יפה,
ורבו להורגו. הרא"ש הצליח
להשפיע עליהם שלא יהרגו
אותו, שירחמו עליו, מספיק
שיצטרו או את האשון. כב הוא
לא יוכל לדבר לא יפה ... אחר
מבינים אבד איצה כבוד
גדול היה לו מכב, וכמה זה
השפיע עליו ואלו צדו
ב'מחנות' וסאר דברים.

אפני מספר שנים התחלנו
ללרק סדרת מאמרים
בנושא בעיתון 'המודיע':
הענין הדברים אידי כב,

הם שרויים עמו בנידוי עד
שיעשו תשובה.

בשו"ת ריב"ש הביא על אחד
שחטא: ראוי להוסיף בענינו
שיהיו מכותיו רעות ונאמנות על
בשרו בלי דבר חוצץ, ושיסבג
כן כל שכנות היהודים והמבואות
הרגילים, הלך והכות ברצועה.

בספר חסידים אי' על אחד
שהרביץ שישברו לו את
הזרוע, 'שכירת הזרוע שדחתה'
[לשבור/להוריד].

ועיקרי הדברים הובאו באחרוני
הראשונים – הלא הם
הרשב"א והרא"ש, וביותר
בריב"ש. ונפסקו - בחלקם
לפחות - בשולחן ערוך חושן
משפט בתחילתו ובסופו.
בסימן ב' ובסימן תכ"ה. חלקים
רבים מהדברים הללו נפסקו
להלכה. ולנו קשה לקבל את
הדברים בשכלנו. אך הדברים
חייבים להיות לנו ברורים:
אנו חלקנו יוצאי אשכנז,

חלקנו יוצאי ספרד שבגלות
ספרד עקרו לאשכנז.
ומסתבר שאחד מאבות
אבותינו וסבינו בדורות דאז
קיבל עונש או מלקות פעם.
עלינו לדעת: כי אילולי אותם
עונשים לא היינו היום שומרי
תורה ומצוות. שכן המלקות
והנידויים וכל אמצעי
השוטרים וכלי הדיינים שהיו
להם לישראל, הם הם שעמדו
לישראל לשמור על דתם ועל
יהדותם אף בארץ רחוקה. רק
בזכותם שרדנו את הגלות.
רק בזכות 'משטרה' זו
שהייתה לשופטים נשמרה
דת ישראל, רק בזכותה זכינו
אנו להולד בבתים שומרי
תורה ומצוות!

ומפני שתכליתם ומטרתם של
עונשים אלו הוא סייג לתורה.
מפני שאין תכליתם עונש
גרידא – כי אם הרתעה וסייג
לעתיד. חידשו אותם ראשונים
חידושים עצומים שרק
ראשונים יכולים לחדש. הם
חידשו שבדברים הללו לא

ידוע שהוא מועד לקלות ראש, ועכשיו שמענו עליו שהוא הדליק נר שתי דקות אחרי השקיעה. אז מיד מענישים אותו! לא מחכים לבדוק ולחקור! חייבים שיהיה סייג לתורה!

והדברים לכשמתבוננים בהם יש בהם ללמד אותנו המון כלפי היום. כל אחד יבין לבד. לא תמיד ניתן לעשות דרישות וחקירות ובדיקות. בינתיים 'התורה תיסגר'. חייבים לעשות 'סייג לתורה'. אחרת, יקרה - וכמו שבאמת קרה לעם ישראל. עם ישראל ששרד שנות גלות ארוכות. שבמשך רוב שנות הגלות, כאלף ושמונה מאות שנים. תשעים ושמונה אחוז מעם ישראל שמרו תורה ומצוות. ובבת אחת - במאתיים שנה, הכל התהפך. תשעים ושמונה אחוז מעם ישראל היום לא שומרים תורה ומצוות. זה לא יאומן. ילד נושר - כמה צער יש להורים של ילד נושר. כמה

צריכים שני עדים, מספיק עד אחד. אפשר גם עדות אשה, וגם עד מפי עד. והדברים נאמרים בהסתייגות, שכן תשובות ארוכות נכתבו עליהם - ויש לבדוק מה נפסק להלכה ולמעשה. אך כיוון הדברים ניכר בהחלט. בהיות שאין תכליתם של הדברים לענישה, בענישה אכן דורשת התורה שני עדים כשרים וככל התנאים הכתובים. אך כאן שזה סייג לתורה. אם כל פעם נחפש שני עדים כשרים, ונעשה להם שבע חקירות ובדיקות, וביינתיים - עד שנגמור את כל החקירות והבדיקות, תשתכח תורה מישראל ח"ו. שהרי חקירות לעתים לוקחות שנים - אנו יודעים היום כמה זמן לוקח חקירות - שבע שנים יכול לקחת חקירות! ובנתיים כל הציבור ידליקו כבר נרות אחרי השקיעה! לכן, אין ברירה! ברגע ששמעתי משהו - כמובן בתנאי ששמעתי וזה מסתבר - לא בלי לשמוע. אבל שמענו על מישהו, על אחד

כאב טעון בכך, כמה עגמת נפש, אנשים מתרסקים לגמרי. והרבש"ע, אבי ישראל. תשעים ושמונה אחוז מהילדים שלו נושרים. זה לא יאומן. הרי מה זה מאתיים שנה בהיסטוריה, כלום שבכלום. הגלות שלנו היא אלפיים שנה. אלף ושמונה מאות שנה שרדנו, ובמאתיים שנה האחרונות הכל התפרק. וכל זה בגלל החלשת הענישה – וכפי שנחזור לכך בהמשך הדברים.

סוף תקופת היסטוריה, דמוקרטיה.

הקונטיננטים האחרונים שפוזו היו קיימים בלם ישראל היו קונטינטי הנידוי והיקונע' (או יקונאי). הנידוי מפורט בהלכות שו"ע יורה דעה בסוף. הקונע, נידון ארצות תמונות שאלו בולטו ופירשיסחא, שם פוזו נשאר זכר לכך. אך הוא היה קיים בלם בקהילות ישראל בכל מקום שהם. כפי שרואים בהל

תפילה, בצמח היה בית כנסת אחד בכל ליד וליד. בכניסה לבית הכנסת המרכזי הצה היתה קורה, כמין קורה בלון שממנה יוצאת רשת ברזל. מי שהיה פוזר על דברי הרב, דברי המרא דאתרא. אז אלקים פ"פ שו"ע יורה דעה היו מנדים אותו. אלקים היו מחליטים לשים אותו ב'קונע' מאחורי אותה רשת. כל הלם פוזרים שלש תפילות ביום בדרכם לתפילה על יד מקום זה, והנה הם רואים את החבר שלהם – את הבלם מכלול מהשכונה או כל אחד אחר, שם בקונע. ומלך הקונע רשום את הלבירה שלפיה הוא נלש. אלקים – כשהלבירה הייתה חמורה יותר, הרב היה מורה כי בלם שפוזרים על יד הקונע, יש ארזיק אפניו ...

לא נאמרה. ואין שני סוגי אוחות
שנה. הוא יודע בדיוק מה הוא
שנה שהרבה משתמש, ובאיזה
שנה בניסח שבת בבית של
הרבה, אין טעויות. לא נחמד או
להיות שוב באותו מקום.
ובלין כל זאת, הנידוי.

הליך סיום שלטון הרבנים

בסביבות השנים ה' - ת"ק,
הלכה והתפתחה באיטליה
תפיסת עולם חדשה.
בתקופה שנקראת בדברי
הימים 'תקופת הרנסנס' -
תקופת ההתחדשות, הלכה
והתפתחה התפיסה לפיה אין
אנו מחויבים כלום למסורות
ואמנהגים בהם נהגו אבותינו
ואבות אבותינו. אנו מתחילים
לחשוב מחדש! בכל תחומי
החיים התרחבה תפיסה זו.
ברפואה, באמנות,
בתפיסות עולם חברתיות,
באשר ביניהם אף תפיסת

מובן מאליו, שלא אחת לא
הינן אקונות מלכנו על ידי
מכתב פשוט. אי אבק
נשתייר אנו מפנקס הקהילות
בקרואקא שכרם של
ה'תפסנים'. התפסנים היו
אנשים חברתנים שתפקידם
היה ארדוף וארפוס על פי
הוראת הרב. את מי שנזרק
אבק, לא תמיד הייתה זו
עבודה קלה, והם נאלצו דמים
על כב. ומתוך כך נשתייר
אנו בפנקס הקהילות
בקרואקא, כי התפסנים נאלצו
שני צהובים על כל אדם
שהביא אקונות.

והרב היה מורה בדיוק כיצד
לנהוג. כמה ימים, והאם
לרקוק. אבל מה שברור, כי
מאותו יום ידעו אותו אדם
בדיוק מתי צמן בניסח
שבת, הוא אף פלם לא איחר
בשתי דקות מאז 'המודיע'.

ה'שנין צביוות'. תפיסת השנין צביוות, הביאה יחס חדש ליהודים בחלק מן המקומות. היא התירה אותם לבוא בקהל הדוים. התירה אותם ללמוד יחד עם באוניברסיטאות. וכיוצא בזה. תוצאות תפיסה זו היו לבואות אותה איטליה שהייתה מקום תורה לצום, אותה איטליה שמחורבן בית שני לא פסק ממנה קולו של תורה. רבים מן הראשונים, ואלו גדולי האחרונים, גדלו בה וצמחו בה לאילנות פאר ובה הרביצו תורה אלגריים. אותה איטליה נהייתה לשוממה מתורה ואחרים מיהדות. בתוך פרק זמן קצר מאוד, פרק זמן של כחמישים שנה מתחילת אותה תקופה. הפכה איטליה את תורה הייתה לשוממה.

ואותה תפיסת תלום. תפיסה האורסת כי כולם שוים. כולם אותו דבר. אין הבדלי מעמדות וחילוקי צביוות. אותה תפיסה הגיעה אצרת. וארה בלקבולתה את מה שנקרא 'המהפכה הצרפתית', המהפכה שבסופו של דבר הביאה לאלאן את נפוליאון הידול. ונפוליאון המשיך - וכבש חלקים גדולים מאירופה, בליקר מארמניה ובארמניה דאז התהלכו גדולי תלום בתורה וביראה. ומשהגל נפוליאון, והגלו תלמו התפיסות המשונות והחדשניות של שנין הצביוות, הגלו המטכילים והמטכילים הגלו ואלתרם בפיהם, אלנה מוחצת. הרי יש ישוין, כולם שוים. ואיך יתכן שהרבנים, המרא דאתרא, הם יקבלו לבורנו כיצד אלשות. הרי

מבין מה אלמות. מתנהג
כמו שהוא מבין. לא יגידו לי
מה אלמות. זאת ורק
זאת. הם אלו שהביאו את
לם ישראל למצבו הכאוב
ועאוב כהיום הזה.

אנחנו בשלם זה לדין היו
חלקים נרחבים מאירופה,
בהם לא הינן נפוליון
והפיסותיו וידיעה מחלוקת
הצדיקים הדיולה שהייתה
בסביבות שנת תק"נ, האם
מוטב שנפוליון ינצח או קיסר
רוסיה ינצח, למי מהם את
את הכח. במקומות אלו
לדין היה מלך כח ושלטון
איהודים. כאשר בשנים אלו
ליקר הכח היה אנדוה.

בימי החתם סופר.

בזמן החתם סופר - בשנת
תק"ל בלזק - היננו ראשוני
המשכילים לאוסטריה. הם

כולם שויים! אין דבר כזה
שאחד מחליט וכולם חייבים לו
! שהוא יקבל לאחרים את
התנהלותם? ודרכ תפיסה
בו החריבה והרסה לך
שהקריסה את כל ההנהגה
הרבנית שהייתה באצורים
אלו של גרמניה! כל ההשכלה
הנודעת לשמחה מגרמניה
וגרורותיה, החלה בכך! היא
שכללה את שמירת התורה
והמצוות מרובא דרובא של
לם ישראל! והיא שהכניסה אל
בקרם היראים לדבר הי
מחשבות ופיסות של
שאלות כלן אלו, אשר אנו
סובלים מהם לך לזמ היום
הזה!

הכל התחיל בכך שנטלו
מרבנים את כח השליטה
בקהילות. בכך שנעשו כולם
שוים! בהבאת דעות
בלתיננים ציבוריים. כל אחד

הגילוי אקסטר'ס פרנץ יוצ'ס ירום
הודו, שבעיקרון היה קיסר
מאד טוב. הוא היה ידמוקרטי
ואכן הוא נתן איהודים שוין
זכויות, אך מכיון שהוא היה
דמוקרטי, הגילו ואלו
המשכילים ואלו - כי אז
היהודים יש משהו מאד מאד
לא ראוי. אדם שבעם הכל כל
חטאו היה שהדליק נר חמש
דיקות אחרי הצמן, מה זה
חמש דקות בעם הכל.
ולושים לו נידוי, ומבצים אותו
ואת כל משפחתו, וכולם
לזכורים וכו' וכו'. וזה לא
דמוקרטי בעליו. ואכן פרנץ
יוצ'ס קיבל את דבריהם. לא
דמוקרטי, זה נמחק. מהיום
אסור אנדרות, אסור אחרים,
אסור קונץ. אין שום פונטים.
אם ונסתיים הכח האחרון של
השטרים, נסתיימה אלה
המשטרה של השופטים. וכח
התורה הולך הולך וחסור.

אבלסקרטי בנושא, בדקתי
ליו בספריית הרמב"ם.
באמצע לילה במחוי השאלה:
מה הלונש היום? מה החוק
במדינת ישראל? פרנץ יוצ'ס
לא הרשה אנדרות, ומה קורה
היום? רב שיחליט היום
אנדרות, האם החוק מתי
באמצע שאלתי את הספרן,
יהודי דתי. הוא אמר לי שהוא
אל פלם לא חשב על זה.
במספר אחיצות כפתור הוא
בדק את הלניין, והוא אמר לי
שלוש חודשים מאסר למנדה ...
אנחנו חיים במדינה
דמוקרטית? מדינה הצוהגת
בשיטת פרנץ יוצ'ס? אין לנו
כח אלה באן חיי תורה, וזה
ימנו אין שום כח אנדרות!.

כבשי דרחמנא.

אנחנו מבינים חשבונות שמים.
השי"ת מנהל את העולם, אך
כך קרה. חמש פשרה שנים

לאחר שהמטבילים פנו אפרץ
 יוצץ שיבץ את הנידון. חמש
 לשרה שנים הם ישבו וחיכו,
 ואז הם הדיחו למ התיקונים
 שלהם בדג. כל הפרצות
 שפרצו המטבילים, חמש
 לשרה שנה הם ישבו בשקט,
 ואז הם התפרצו למ כל
 הלוצמה. כותב החתם סופר
 בדברשות בלב קרוץ ומורחת.
 הוא צוץק איפה היינו אפי
 חמש לשרה שנה? איפה היינו
 שביטאו את הנידון? לבשו אין
 אנו מה אלשות! אז, מה הם
 היו? שניים ושלשה אנשים?
 כלום! אפי! תשלים ושמנה
 אחוז מלם ישראל שתר תורה
 ומצוות! גומרים אותם
 בראץ! לבשו - אני כבר
 יכול להוציא קונטרס שלם,
 קונטרס דברי רבות, אני
 יכול להוציא כרוז מהשוואר שלי
 רבי קריבא אויגה נגד
 המטבילים. זה לא יצור. שום

דבר לא יצור. אם היה נידון,
 בראץ היינו גומרים את זה!
 [ספר 'ספרא וסיפא' אודות
 מלחמותיו של החת"ס].

ומי שידע היסטוריה,
 כחמישים שנה קודם הייתה
 קבוצה באיטליה שניסתה
 להתחיל את זה. [הכל היה
 התחיל מאיטליה]. וכמו שאז
 התחיל 'חשיבה מחודשת' אז
 הזויים, ניסו גם קבוצה של
 יהודים לייצר 'יהדות בחשיבה
 מחודשת'. קראו אראש
 הקבוצה שלהם 'בית דין,
 והצהירו אותו שיחצור בו. הוא
 לא חצר בו, אז נידו אותו.
 הוא חצר בתשובה, החצירו
 אותו, ומספר שנים לאחר מכן
 הוא שב אסורו. אז נידו אותו
 וסילקו אותו אצמיתות!
 ומאז, רק החוקרים של
 ההיסטוריה - יודעים את
 השם של הקבוצה הזאת!

כך היה כשהיה נידוי. וזה לא
 יאומן איך שבחמישים עז
 מאה שנים [תק"נ - ת"ר -
 תר"ן] המצב התדרדר
 בהדרגה בארצות מלרב
 אירופה. מי שידע היסטוריה -
 הרי מה הם חמישים שנה. היה
 אז רבנים ענקיים באירופה,
 לא כולם מוכרים, אך רבנים
 עצומים - ה'לצי אלמוגים' ועוד.
 אך התפיסה של הדמוקרטיה,
 אפיה אל אחד לא יאמר אי מה
 אפשר. יחד עם ביטול הענישה
 והשיטור. אחרי שני דברים אלו
 לא היה מה אפשר! בהונגריה
 היו צרכים אבנות קהילות
 נפרדות! ובכל מלרב
 אירופה הדבר המשיך
 להתדרדר כי לא היה מה
 אפשר!

ובכך שאין ארבעים כח,
 עקרנו את המושג שטחים.
 ואם אין שטחים, אין שופטים.

היום אין לשום רב כלום
 משטרה. אמר"ם מאובין -
 היה משטרה. ארמ"א - היה
 משטרה. ארשב"א היה. אלא
 היה. אבאל היה. וככה
 האוידישקייט נשמרה כל
 הדורות. אבל היום אין לשום
 רב משטרה, ואלף רב אין כח
 אפשר כולם. אפילו לא עקיבה,
 אני שידעך נר חמש דקות
 אחרי השקיעה! מובן מאילו
 שזה לא יסאר בחמש דקות...

יבחר נא הבוחר: האם ברצוני
 להחשב בין צאצאי דורות
 הרשב"א והריב"ש, צאצאי
 אדורות כפופים אר. רב שיש
 בידי אבול עברי תורה. או
 שמא מעדיף הוא אלבר (נהוג
 בדרכי ראשוני המשכילים.
 המשכילים בדורות הראשונים
 הרי שמרו תורה ומצות. הם
 ירק' חפצו בהתנהגות
 איבראית. התנהגות של אין

מה יהיו תוצאות התנהגות
כזו, ראו נא את צאצאיהם
היום ...

יודע מה אלוות. של אף אחד
לא יגיע לי מה אלוות, אף
אחד לא יכריע לי איך לחיות.

צדיקים

שנצטוו להתחבר ולהתדבק
עם חכמי התורה כדי שנלמד
עמהם מצוותיה הנכבדות, ויורונו
הדעות האמתיות בה שהם
מקובלים מהם. ועל זה נאמר ז'בו
תדבק, ונכפל הציווי במקום
אחר שנאמר י'לדבקה ב'.
ונאמר ז"ל וכי אפשר לו לאדם
להדבק בשכינה, והא כתי' ה'
אלקיך אש אכלה היא, אלא
הדבק לתלמידי חכמים
ולתלמידיהם כאלו עדיק בו

אמונת צדיקים במשנת הראשונים

עוברים אנו אל החלק של
האמונת **צדיקים**. ואמנם
הדברים כבר התארכו, ועל כן
נשתדל לצמצם את הדברים
עד כמה שניתן. וישמע חכם
ויוסף לקח.

נתחיל אף כאן בדברי ספר
החינוך [בסוף החוברת, נספח ו']
פרשת עקב מצוה תל"ד. מצות
החברה ודביקה עם חכמי
התורה. ז"ל ספר החינוך:

במאכל ובמשתה והעסק. כדי שיגיע לנו להדמות במעשיהם ולהאמין האמתיות מדבריהם. והוא אמרו יתעלה יגבו תדבק, וכבר נכפל זה הציווי גם כן ולדבקה בו.

וממשיך שם החינוך בטעמי המצווה: שורש המצווה נגלה הוא, כדי שנלמד לדעת דרכי ה'. הטעם של המצווה, כותב החינוך בצורה פשוטה וברורה - שנלמד מהם כיצד לנהוג בתהלוכות חיינו. כיצד לומדים זאת: דרך אחת ללמוד זאת הוא על ידי הלימוד בספרים. ודרך נוספת ללמוד זאת - על ידי שמסתובבים אצל צדיקים. על ידי שמסתובבים אצל צדיקים הנוהגים בהנהגותיהם והשקפותיהם על פי תורה הקדושה ודברים בהם, על ידי זה לומדים מהם כיצד לנהוג ולהתהלך בכל תהלוכות החיים.

ברוך הוא, ומזה למדו ז"ל לומר שכל העושה בת תלמיד חכם, והמשיא בתו לתלמיד חכם, והמהעו מנכסיו כאילו נדבק בשיניה.

החינוך מבאר את ענין הדביקה בחכמי התורה בפשיטות. - שנלמד מחכמי התורה כיצד להתנהג. שנלמד מהם גם את הדעות האמתיות, מה שנקרא בשפה המקובלת - 'השקפה'. בשביל זה - אומר החינוך - צריך להדבק בצדיקים. בשביל זה צריך להסתובב אצל צדיקים. ללמוד מהם תהלוכות חיים ודרכי התנהגות.

מפליג בדברים אף הרמב"ם. הן בספר המצות, והן בחבורו משנה תורה. וז"ל בספר המצוות (מצוה ו'): היא שציוונו להתחבר עם החכמים, ולהתייחד עמם, ולהתמיד בישיבתם בכל אופן מאופני העבודה והחברה

ומסיים החינוך: ועובר על זה, ואינו מתחבר עמהם, וקובע בלבו אהבתם, ומשתדל בטובתם ותועלתם בעתים שיש ספק בידו לעשות כן, מבטל עשה זה, וענשו גדול מאד. כי הם קיום התורה ויסוד חזק לתשועת הנפשות – שכל הרגיל עצמם לא במהרה הוא חושא, והמלך שלמה אמר 'הולך את חכמים יחכם' ורבותינו ז"ל אמרו 'הוי מתאבק בעפר רגליהם'.

ולשון הרמב"ם אף הוא דברים כדרבנות, וז"ל בספר משנה תורה (מדע, הלכות דעות ה' פ"ו ה"ב): דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונהג כמהג אגשי מדינתו. לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל חכמים תמיד, כדי שילמוד

ממעשיהם. ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך, כדי שלא ילמוד ממעשיהם. הוא ששלמה אומר: הולך את חכמים, יחכם. ורועה כסילים, ירוע.

נמצאנו למדים כי לשיטת החינוך והרמב"ם טעם הדביקות בצדיקים. הוא שנוכל ללמוד דרכי התנהגות ועבודת ה'. שנלמד מהם כיצד עלינו לנהוג בתהלוכותינו, שנוכל לנהוג כפי שהם נוהגים וללכת אחר דעותיהם ומעשיהם.

אמונת צדיקים במשנת החסידות.

מורי ומאורי החסידות, הבעל שם טוב ותלמידיו הקדושים זיע"א. העמיקו במצוה זו בשני הדגשים התלויים זה בזה.

הדגש ראשון הינו, עשיית מצוה זו לעניין מרכזי מאד בכל עבודת היהודי. מצוות רבות יש שאינם בעלי שיעור הלכתי ברור. מצות תפילין היא פעם

ביום, ועל פי הלכה ניתן להניח תפילין כל היום. כך עוד מצוות רבות. ניתן להרבות בשיעורם, והממעט, יצא ידי חובתו. כל אדם בוחר מבין המצוות הללו, מצוות בהם הוא משקיע יותר. במקהלות החסידים לקחו את מצות הדביקות בצדיקים, למצוה מרכזית מאד בחייהם. שמו אותה בראש סדר העדיפויות, והשקיעו בה רבות.

הדגש נוסף שנקטו בו חסידים, קשור ליסוד החסידות. ואם כי את יסוד החסידות קשה להגדיר 'על רגל אחת'. אך במשפט מסוים ניתן לומר: יסוד מרכזי בחסידות הוא, כי אין להסתכל על דברים כמו שהם נראים לעיניים במבט ראשון. יש לדעת כי לכל דבר ודבר יש עומק, עולמות שלמים, דברים גדולים מאד מסתתרים מאחוריו.

מקורו של יסוד זה התגלה אצל האר"י הקדוש אשר גילה את כל סדר ההשתלשלות ממעלה למטה. אך האר"י התמקד

יותר **באלוקות**. החסידות עסקה יותר בכך שהאלוקות נמצאת **בכל דבר**. יותר עסקה ב'**בכל דבר**', בהימצאותו של השי"ת בכל מקום. כך חפץ הרבש"ע, שמדור הבעש"ט יתחיל עם ישראל לשמוע ולהבין דברים שעד אז לא דיברו עליהם. שיבין היהודי כיצד בכל דבר מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין ישנה אלוות. שלא להסתכל על דברים כפשוטם. קרה מאורע מסוים, הנטיה לפרש אותו איך שנראה לעיני בשר, אין זה כך. הדברים הם לא בדיוק כמו שבשר ודם מבין. כך גם התורה והמצוות, הם אינם רק כפשוטם. לולב שנטלים בסוכות, זה לא רק הנטילת לולב הנראית לעין, מסתתרים מאחורי זה עולמות רבים ודברים גדולים למאד. כך גם התורה שלומדים – וכפי שכתוב רבות בזוהר הק' שהחסידות שאבה ממנו את יסודותיה. כך גם כלפי עשיית מצוות לשמה. כמה שעושים

הרחוב - היא כלום. ס'נישט דאס. האמת נמצאת במבט הרוחני המרומם. המבט הנמצא בספרים הקדושים.

הדבר נצרך לשינון וחזרה תמידית בכל עת. העולם הזה מעלים. הטבע מטביע ומשכיח. ולולי שישנן האדם ע"י לימוד **קבוע ועקבי** בספרי חסידות הוא ודאי ישכח. לעולם לא יעזור לאחד ללמוד ביום אחד, אוצר בלום של חסידות, למלאות כריסו ב'מאתיים חמישים קילו' חסידות – וכך זה יעזור לו לכל ימי חייו. זה לא מועיל וזה לא עובד כך. הדרך היא אך ורק על ידי שינון וחזרה **תמידית** כל הזמן.

כחלק מיסוד זה של המצאות האלוקות בכל דבר. הוסיפה החסידות לומר, כי למרות שהאלוקות נמצאת בכל דבר, אין זה שהיא נמצאת בכל דבר בצורה שוה. ישנם דברים מתוך העוה"ז בהם יש יותר השראת השכינה, שורה בהם יותר אלוקות. והמקומות האלו

יותר לשמה את הדברים, גרסה החסידות כי המצוות נהיים יותר חשובים ומרוממים - ומשפיעים יותר למעלה ולמטה. וכלל הדברים, שאין הדברים כפי שהם נראים לעינינו גרידא, כי אם הרבה מעבר לכך.

אלא שהדברים אינם נראים לעין בשר בעוה"ז, על מנת להאמין בהם יש לשננם שוב ושוב וללמוד עליהם רבות. ללמוד בספרי חסידות את האמת של העולם, להחדירה אל הלב. ולכשנצא לרחוב ונראה כיצד העולם מעלים ומסתיר, נחוש במשיכות עולם הזה שונות ומשונות, אזי נתבלבל שוב. ואז עלינו שוב פעם לרוץ לשטיבל. ללמוד עוד בעש"ט, עוד שפת אמת, עוד איזה שמועס' - אדמו"ר שליט"א הרי מדבר על כך כ"כ הרבה. נחדיר לעצמנו - שעל אף שברחוב נראה אחרת, הרי שהנכתב בספרים הקדושים הוא האמת האמיתית. ראיית

נמצאים בעולם שנה ונפש
כידוע.

עולם, הכוונה לבית המקדש,
למקומות המקודשים,
לשטיבל. גם בשטיבל יש ארון
ספרים הנראה ארון לכל דבר.
גם בבית המקדש היה **ארון**
העשוי **מזהב** הנראה כזהב
גשמי לכל דבר. אך אנו
מאמינים שבדברים הללו יש
הרבה יותר קדושה. יש בהם
יותר אלוקות, יותר השראת
השכינה. ואם כי בכל דבר יש
אלוקות, אך בדברים הללו יש
יותר מבדברים אחרים. כך גם
בשנה, כלפי הגוטע זמנים. וכך
גם בנפש, למרות שכולנו
קיבלנו נשמה אלוקית. בכולנו
יש עצמות אלוקית. אך ישנם
אנשים - 'נפשות'. בהם יש
יותר אלוקות. מי הם האנשים
האלה - 'שנושא חן לפני
השי"ת' - לשון **החידושי**
הרי"ם (ספר הזכות פ' תצוה). אין
לכך הגדרה או הסבר. פשוט
נשיאות חן בעיני הקב"ה.
אנשים מסוימים שמצאו חן

בעיני הקב"ה, ובגלל זאת יש
אצלם יותר השראת השכינה.

וכך ביאר הרה"ק מוהרח"ש
מחנצ'ין זצוק"ל את הפסוק 'רב
לכם בני לוי'. משה רבינו אומר
ליהודים - 'רב', החכמים שבכל
דור ודור. המרא דאתרא של
גדר ה'אמונת חכמים'. זה -
'לכם בני לוי'. זה תלוי בבחירת
בני ישראל את מי למנות. רב
זה קשור לבחירת היהודים,
'שופטים ושוטרים **תתן לך**'.
אתה הוא זה שמחליט את מי
לתת, את מי למנות. אבל
צדיק, רבי. זה 'האיש אשר
יבחר ה' - הוא הקדוש'. זה
בחירה של השי"ת. אין לזה
שום קשר להבנת בני ישראל.
נשיאות חן של הקב"ה שלא
תלויה בכלום! וכמו שרואים
זאת רבות בשפת אמת שם
בפר' קרח, ובכל תלמיד
הבעש"ט שחידשו יסוד זה.

יסוד חסידי ושמנו 'ביטול'.

וכאן מגיע היסוד העמוק של
החסידות. יסוד עמוק מאד,

שקשה לדבר עליו, ונקצר באמירתו. אך הוא עבודת חיים. עבודה לכל החיים. יסוד שב'סולם הערכים' של החסידות, הוא ערך גבוה וחשוב. ומאד מאד מרכזי בכל עבודת היהודי. הדבר שנקרא **'ביטול'**. דבר עמוק מני עמוק. צריך לעבוד עליו הרבה מאד שנים, וכולי האי ואולי. הוא עבודה לכל החיים ממש. כל הזמן עולים ויורדים בו, בעבודת הביטול.

מה זה ביטול? ביטול זה יחס! – יש ביטול בשישים, ביטול במאה, ביטול באלף. היחס כמה גשמיות יש באדם, למול כמה רוחניות. זה הפירוש ביטול. לבטל את הגשמיות מול הרוחניות. כמה שאדם מחובר לאלוקות מול הגשם, כמה שפחות הוא מחובר לעוה"ז וקנייניו, כמה שיותר הוא חי רוחניות ועוסק ברוחניות, הוא מבטל את הגשמיות שלו מול הרוחניות. ככה הוא יותר מבטל. ואחד מהדברים הכי

גשמיים שיש לנו, ואנו הכי מחוברים אליהם, זה העצמיות שלנו, ה'זיך', האני. המחשבה כל הזמן על האני. אני נמצא, אני קיים, אני חושב, אני יכול. הכל זה אני. ולבטל את האני הזה מול הרוחניות, זה עבודת החיים. זה דבר שלא מפסיקים אותו באיזה שהוא שלב. לא גומרים איתו לכשמתבגרים. להיפך – הבעיה נעוצה בכך שעוסקים בכך בשנים הצעירות, בשנים בהם עדיין לא קולטים כנדרש את מהותה של עבודה זו. וברבות השנים, כשמתבגרים, כשאפשר להתחיל לקלוט את דקויות עבודה עדינה זו, רבים כבר לא עוסקים בכך – יוצאים ל'פנסיה מחסידות' בגיל מוקדם, וחבל על כך.

זהו הביטול שכתוב בספרי חסידות – הן בעניין שבת קודש וכד', והן בענייננו, בעניין ביטול לצדיקים. בהיות שאנו מאמינים שצדיק זה דבר אלוקי ומלא אלוקות. ואנו יודעים

בעצמנו שאנחנו גשמיים מאד. חפצים אנו לבטל את מהותנו ועצמיותנו **הגשמית** – אל מול המציאות הרוחנית של צדיק. אל מול המציאות האלוקית המלאה בהשראת השכינה.

שמעתי פעם מהרב החסיד אברהם יוסף אירנשטיין שליט"א מעשה. אינני זוכר במדויק את פרטיו, אך בערך כך היה. באחד מביקוריו הראשונים של הבית ישראל בתל אביב, התלווה אליו ר' אברהם יוסף שנראה לי היה אז עוד בחור. הבית ישראל ביקר אז באחד מהשטיבלך בתל אביב. היה זה בשעות הבוקר המוקדמות, ובשטיבל יושב יהודי מיוצאי הונגריה. יהודי חסידי מבוגר שישב ולמד כל היום. הבית ישראל ניגש אליו והתעניין בו על לימודיו. באותם שנים עוד לא היו תמונות ועיתונים וכדו'. היה זה בתחילת שנות הנהגת הבית ישראל, ואותו יהודי לא הכיר את הבית ישראל. לאחר

שהבית ישראל התעניין בסדר לימודו שאלו הבית ישראל - למי אתם נוסעים. לאיזה רבי אתה נוסע. אותו יהודי שכאמור לא הכיר את הבית ישראל, השיב: 'אצלנו אמרו מ'פארט אסאך יארן, ביז און סוף וערט מען אליינט ארבי'! [נוסעים שנים רבות עד שבסוף נעשים לבד רבי...]. הבית ישראל 'נהנה' מאד מסוג התשובה --- אותו יהודי רץ אחרי ר' אברהם יוסף לברר מי זה, וכששמע שזה הרבי מגור מיד רץ להתנצל, אך הבית ישראל מאד נהנה מהתשובה -

--

אצלנו, זה לא מתחיל להיות כך ! אצלנו היה ההיפך הגמור ! ככל שמתבגרים, כך מתבטלים יותר ויותר ! ככל שמתבגרים, מפנימים את הדברים ומגיעים לביטול בעומק ! אצלנו אף אחד לא מתכנן להיות רבי אף פעם ! מתכננים אצלנו - להתבטל לרבי יותר, להתבטל בעומק.

עם השנים לומדים עוד שטיקלעך שפת אמת, עוד ספרי תלמידי הבעש"ט והמגיד. תופסים את הדברים. וכך מוסיפים ביטול על ביטול ככל שמזקינים.

אמונת 'חכמים' למול אמונת 'צדיקים'.

אם באמונת חכמים של חכמי התורה הבאנו את המשל של העמוד העבודה, לפיו המשלנו את החכם לאדם הרוכב על הסוס הגבוה יותר מהסוס ורואה יותר למרחוק. כך החכם לעומתנו, גבוה יותר, מנוסה יותר, בעל ראייה מרחבית יותר. הוא גדל בבית שרגילים לכך, יש לו את הכלים לזה, ועוד כל מיני דברים בסגנון זה. כל זה כלפי אמונת 'חכמים'. כשבאמונת 'צדיקים' עסקינן, זה הרבה יותר מכך! באמונת צדיקים זה לא רק שהגובה גבוה יותר. לא רק שהצדיק מבין יותר. זה משהו אחר לגמרי! כל הכיוון הוא אחרת! זה כמו שבסוס ובאדם השכל

של האדם הוא סוג אחר לגמרי מהשכל של הסוס ... זה נקודה שונה לגמרי, הם ראשים שונים. זה סוג מחשבה אחרת לגמרי. גם אם האדם והסוס יהיו באותו גובה, מחשבות האדם יהיו שונות לגמרי ממחשבות הסוס. הוא יודע לאן מגיעים, כיצד מגיעים, יש לו פה תכניות מסוימות, זה משהו אחר - חשיבה אחרת לגמרי, שני סוגי מחשבות. וכמו שמגדיר זאת המהר"ל פעמים רבות - "שכל הנבדל". שכל אחר לגמרי. בספרי המהר"ל הוא מרחיב בכך מאד. במעלת שכל התורה הנבדל, על פני השכל הרגיל. הם שני סוגי שכלים – ממש כמו סוס למול אדם. הצדיק הוא רוחני ונבדל, ואנחנו אנשי גשם ושכלנו שכל גשמי. לאמונה בכך קוראים 'אמונת צדיקים'.

המהר"ל מרחיב בכך, ועסקו בדבריו אצלנו רבות, וגם בכל ספרי החסידות מובא יסוד זה.

ממקום אמיתי. שמחים
בלציית. שהרי כל עיסוקינו
ובקשתנו אינם אלא בכך,
ב'להתבטל'. והציות הינו **חלק**
מהביטול !

פעולות המעשיות כדרך לביטול לצדיק.

לעיל הובאו דברי רבינו בעל
החידושי הרי"ם בפרשת תצוה
במהות הצדיקים, על הנשיאות
חן שיש להם אצל השי"ת.
בהמשך הדברים כותב שם
החידושי הרי"ם בזה הלשון:
'ויכולים להיות בטל להצדיק
אף שאין יודעים מי הוא'.
והדברים צריכים ברור וביאור.
ויש שנתלו בדברים לפרוק
מעליהם את הצורך
בהתקשרות לצדיק מסוים.
שהרי 'כך כתב החידושי
הרי"ם' – ויכולים להיות בטל
להצדיק אף שאין יודעים מי
הוא. ולהבנת הדברים יש
לחדד שני נקודות שיש בהם
הסתיוגיות מהמשמעות
הפשוטה הנראית בדברים, ועל
מנת שלא יטעו בכונתם.

וכבר נודעו דברי הרה"ק הר"ר
העניך מאלכסנדר זצוק"ל ומה
שאמר עליהם רבינו ה'לב
שמחה' זצוק"ל. ויש ללמוד
בספרים ולשנן יסוד זה רבות.
אחר שלומדים זאת, הציות
לדברי הצדיקים מגיע מנקודה
הרבה יותר גבוהה ומרוממת.
מהבנה עמוקה על כמה
שאנחנו קטנים מאד – ננסים.
למול הצדיק. הצדיק הוא הרי
ענק שבענקים לעומתנו. אף
את הפסוק 'לא מחשבתי
מחשבותיכם' שנאמר במקורו
כלפי השי"ת. נקטו אצלנו אף
כלפי הצדיקים. מכח גודל
המציאות האלוקית השורה
בהם ! לאחר הבנת יסודות
אלו, הציות לצדיקים נובע
מהבנה פנימית עמוקה. הבנה
על הגשמיות שלנו, גשמיות
שצריכה להתבטל לרוחניות
הנמצאת אצל הצדיקים.
ונקודה זו הוסיפו חסידים ! זה
הפנימיות שנקטו בה חסידים
במצות 'ובו תדבק' !
וכשמצייתים מתוך כך אזי
חפצים בציות. הציות מגיע

ראשית כל, יש להבהיר ברורות: כל דברי ה'חידושי הרי"ם' הנ"ל, נאמרים כלפי אמונת **צדיקים** ! כלפי אמונת **חכמים** [ע"פ הגדרתנו לעיל] ודאי שאין מנוס אלא לדעת מי הוא אותו חכם ! שהרי על מנת לקיים את ציווי התורה 'שופטים ושוטרים תתן לך', דהיינו: תמנה עליך שופט שיגיד לך מה לעשות, שורה לך את הדרך, שיהיה שוטר אף לעת הצורך. לקיום ציווי זה ודאי מוכרחים להשתייך לעיר מסוימת, לקהילה מסוימת, לשבט מן השבטים. על מנת שיהיה שופט מסוים שאליו נהיה כפופים מוכרח כל אחד להשתייך למקום מסוים ! ודבר זה – של מינוי שופטים ושוטרים כפי שבואר לעיל – הוא קרוב לדאורייתא, וממש על גבול דאורייתא ! 'תתן לך' !

הנקודה הנוספת שיש לציין בדברים, היא בעניין אמונת **צדיקים**. נכדו של החידושי הרי"ם, בעל ה'שפתי צדיק'.

הותר מאמר מיוחד ונפלא בו מבאר הוא את עניין זה. המאמר בשלימותו הובא בסוף החוברת [נספח ז']. ויש להתייגע בו שעות רבות. דברי השפתי צדיק נסובים על דברי התוס' בגמ' הידועה בעירובין יג: 'נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא'. וכותבים על זה התוס': 'הכי איירי בסתם בני אדם. אבל צדיק, אשריו ואשרי **דורו**'. ומתקשה השפתי צדיק בקושיא עצומה: אם כל צדיק – אשריו ואשרי **דורו**. ידועים דברי חז"ל 'אין לך דור שאין בו כאברהם יצחק ויעקב' [ע"ב"מ פה: א"ל יש דוגמתן בעוה"ז – א"ל איכא, ועי' ב"ר נ"ו ט' ועוד]. בכל דור ישנם צדיקים כאברהם יצחק ויעקב. ואם בכל דור ישנם צדיקים. ועל דורו של צדיק נאמר – 'אשריו ואשרי דורו' כדברי התוס'. באיזה דור נאמר דברי הגמרא כי נוח לו לאדם שלא נברא משנברא? הרי ישנם צדיקים ?!

יעוין בלשון קדשו של השפתי צדיק. ואנו נבאר את הדברים

ונרחיבם בשפתינו. ישנו יסוד ידוע של בעל ספר החינוך – 'אדם נפעל כפי פעולותיו'. 'אחר הפעולות ימשכו הלבבות'. החינוך נוקט רבות, כי רצונו של השי"ת בציווי עלינו במצוות מעשיות, הוא שנפנים 'רעיון' מסוים על ידי המצוה. שנחדיר ללבנו הבנה מסוימת על ידה. ולדוגמא, במצות 'ועצם לא תשברו בו' התכלית היא שנפנים בתוכנו כי בליל הפסח נתעלינו במעלה גדולה, הננו כבני מלכים! לא מתאים לנו לשבור עצמות כמנהג אנשים פשוטים! אנו בני מלכים, איננו שוברי עצמות! וכך נוקט החינוך לשיטתו רבות בכל התורה. תכלית הפעולות המעשיות שנתחבר דרכם לרעיונות מסוימים הקשורים ללב. אחר הפעולות, ימשכו הלבבות. כמובן, שאין אדם היכול לטעון שהוא 'חכם'! הוא 'פיקח' יותר! הוא יכול להתחבר ישר לרעיון, והוא אינו צריך את הפעולה המעשית על מנת להתחבר

אליהם. הוא אינו צריך חס ושלום את מצוות התורה המעשיות. אדם כזה לא יצליח! מסיבה פשוטה – ה' הוא זה שברא אותנו. והוא יצר אותנו באופן ש'אדם נפעל כפי פעולותיו'. כך הוא יצר את היצירה ששמה אדם. הוא יצר אותה בצורה שרק על ידי פעולות מעשיות יתפעלו הלבבות וימשכו אחריהם. בלא פעולות מעשיות זה לא יקרה!

כך גם בענייננו. על דרך זו – מבאר השפתי צדיק – יצרו תלמידי הבעל שם טוב את כל שיטתם בעניין הדביקות בצדיקים. הם יצרו מערך שלם של פעולות המחזקים את הדביקות ואת הקשר לצדיק, את הביטול אליו ולאלוקות אשר בו. על בסיס זה הונהגו בקרב חסידים, הנסיעות הממושכות לצדיק. מתנות כסף. ראייה והבטה בצדיק. אכילה עם הצדיק. להשתדך עם הצדיק. תפילות יחדיו בבתי חסידים וסעודות מרעים

נתברר ונתחזק אצלם הידיעה כי הצדיק הוא משהו אלוקי, לא אנושי וטבעי כלל. וממילא השואף לרוחניות יבין, כי עליו – החסיד שהוא גשמי ואנושי. עליו להתבטל בפני הצדיק הרוחני והאלוקי.

וכותב על זה השפתי צדיק: זוזה עצה עמוקה מרבותינו נ"ע בדור השפל. לכתת רגליו, ופונה מעסקיו, ומוציא הוצאות, ובכל זה מרגיש ענייני ביטול בפועל.

יחידי סגולה. דיבר עליהם החידושי הרי"ם. הם יכולים להתבטל בלא פעולות מעשיות. וכפי שמבאר שם השפתי צדיק באופן נפלא את מה שהיה עם ר' יוחנן בגמ' חולין, עיי"ש בדבריו. אנחנו, פשוטי אנשים – 'בדור השפל'. לנו יסדו מורי ומאורי החסידות את כל הדרך הנצרכת. את כל המערך של הפעולות המעשיות. שהם ימשכו אחריהם את הלבבות להגיע ולזכות לביטול לצדיקים.

– בהם חיזקו האחד את רעהו להחשיב דברים אלו. כל הדברים האמורים בחינוך וברמב"ם [שהובאו לעיל] בטעם מצות 'ובו תדבק' שהיא על מנת ללמוד מדרכי הצדיקים. נקטו בהם חסידים כמצוות מעשיות, וככלים, לעבודת ובו תדבק באופן החסידי הפנימי, של הדביקות בצדיקים והביטול אליהם. כך יבואר אף העניין שחסידים שאלו והתייעצו עם הצדיק בכל ענייניהם. וכדברי התפארת שלמה בפרשת בשלח [הובא בסוף החוברת נספח ט']. ואף עבודת סיפורי הצדיקים עבודה שהרמב"ם כותב במעלתה (אבות פ"א משנה י"ז) 'וכן לשבח החשובים ולהודות מעלותיהם, כדי שיטבו מנהגיהם בעיני בני אדם וילכו בדרכיהם'. אף חלק זה נקטו בו צדיקים וחסידים הולכי דרך הבעש"ט - כדרך לעבודת הדביקות והביטול. על ידי השיח במעשי צדיקים המגלים את כח הצדיקים, היוצא מגדרי ומגבלות הטבע,

הדברים הללו יכולים רק לסייע
ולעזור לנו בעבודת הביטול.
 דוקא כשנעשה משהו שלא
 מתאים לי כל כך, שלא מסתדר
 לי כל כך. דוקא אז, זוהי
 הזדמנות עבורי. זוהי הזדמנות
להיזכר שהוא – הצדיק –
 משהו אחר. אני, אדם פשוט,
 אני **אנושי**. הוא, משהו אחר,
הוא הרבה יותר אלוקי. ואיך
 האנושי יכול בכלל **להתחיל**
 להבין מהלך של אלוקי?
 לאנושי יש מושג במהלכים
 אלוקיים?!

כך הוא גם יסוד האמונה בה'.
 קרה דבר שאיננו מבינים, אנו
 'חושבים' אחרת. הטיפש –
 מתרגש, בא בטענות ח"ו.
 והחכם לעומתו – מתחזק
 באמונה. מבין ומפנים כי אני
 אנושי והוא אלוקי. מדוע בכלל
 שאחשוב להבין אותו?!

וכבר האריך בדברים אלו
 במילים כדרבנות בעל ה'באר
 מים חיים' בפרשת בהר [הובא
 בסוף החוברת, נספח ח']. להשוות
 את חוסר הבנתנו בצדיקים,

ודברי התוס' שהצדיק אשריו
 ואשרי דורו, יבואר על פי דברי
 השפתי צדיק כי נאמרו רק
 כלפי המתבטלים לצדיקים!
 אלו שאינם מתבטלים לצדיקים
 - ורוב האנשים אם לא יעשו
 פעולות מעשיות – לא יתבטלו
 לצדיקים. אנשים כאלה אין הם
 בכלל האשריו ואשרי דורו של
 הצדיק. עליהם נמנו וגמרו כי
 נח להם שלא נבראו משנבראו!

אנושי לא יכול להבין מהלכים
 של אלוקי

אלא שבדורנו כחלק מתהליכי
 הדמוקרטיה. כחלק מתהליך
 הפרשנויות הנובעות מתוך
 תפיסה כי ח"ו כולם שוים. ואם
 אנחנו שוים אז אנו צריכים
 להבין כל פעולה ומעשה. ואם
אני חושב שהנהגה מסוימת
 אינה נכונה וצודקת, אז
 מסתבר שכנראה זה באמת כך
 ... הרי אני והוא 'שוים' ח"ו ---

אליבא דאמת. כאשר איננו
 מבינים דבר מסוים. נראה לנו
 אחרת מהנהגה מסוימת. כל

הרבה יותר אלוקיים, ויש בהם הרבה יותר השראת השכינה. ומשום כך אין לנו הבנה בדרכיהם כלל.

וללמוד זאת מחוסר הבנתנו בדרכי ה'. כשם שבהשי"ת מבין כל אחד שאין לנו הבנה בדרכי האלוקים. כך בדיוק הוא כלפי הצדיקים – אשר הם

החצרות החסידיות

החסידות. לשם כך נשלחו אומידיו אל ארצות אירופה המזרחית, מתוך מטרה כי הלאו יפיתו חיות פנימיות בכל שכבות עם ה'. חלקם המועט שימשו כרבני ערים, וחלק גדול יותר מהם שימשו כ'מגידים'. את אפקידם ניצלו להחדיר את רעיון ה'אולוקות' בבני ישראל. רבים נמשכו אחריהם, אומידיו חכמים ובעלי השגה, נמשכו

החלק
החסידות

בשנים ת"ק - ת"ר שלח השי"ת אלוט נשמה קדושה, נשמת מן הרב רבי ישראל בעל שם טוב. נשמה שנשלחה אלדור את נשמות ישראל. אחיותם בעלי תחיה של אורח החסידות. לאחר פטירתו המשיך את דרכו המגיד ממלזריט, אשר הרחיק את השפעתה של

והבינו את לומך דרכה של
 החסידות, הפנימו אותה
 ברמה גבוהה יותר. אלומתם,
 פשוטי עם אל הם נמשכו
 להתחבר ולהמשך אחר דרך
 זו ואחר הצדיקים לפי כוחם,
 בהכנה פשוטה יותר. אלו ואלו
 בנו והרכיבו את חזרות
 החסידים די כול אחר. אשר
 יצא השוה שבהם ישנו אל
 החסידות, קו משותף מסוים.
 ופרטי הדברים נשלטו הם
 אלו מאלו. אך במרכזם של
 כולם ישנו את ענין
 ההתקשרות הלצומה
 לצדיקים.

ענין זה של התקשרות
 לצדיקים נתקדש בקרב
 חסידים ונהגו הם בו בצורה
 לצומה ומופלאה. נמשכו
 חסידים אחר רבותיהם,
 נדבקו בהם, והוסיפו אהבה
 והתקשרות בהם.

התקשרותם בהם הייתה
 בלבבות אהבה. אהבה
 לצומה אשר מים רבים לא
 יוכלו להם ונהרו לא יספיקו.
 וכפי שביאר הרה"ק ר' נחמן
 מברסלב צדוק"ל ביאר את
 המושג 'התקשרות', כי
 משמאלו אהבה. אהבה
 לצדיק, לאהוב את הצדיק.
 וילויין במהרש"א פסחים כב:
 דכאפי ואהבת את ה"א, כולו עלמא
 מודי ארבות תלמיד חכמים.
 ומקור הדברים בתרגום על
 הפסוק אבראשית מ"א ונפשו
 קשורה בנפשו, תרגם
 אונקלוס ונפשיה חביבא ליה
 בנפשיה. כמו במצות אהבת
 ה', כב יש לאהוב את הצדיק.
 וזהו משמאלו של
 ההתקשרות אלו. החסידים
 הסכימו בהסכמת הלב אל
 דבר ומלטה, אל תקנה, ואל
 הנהגה שראו אצל הצדיקים.
 וכפי שביאר הרה"ק הר"ר

אלימלך מלצ'לנסקי זי"א
 בפרט לך לך ביאר את
 ההתקשרות, בכך שיהיה
 מוצא חן בעיני הנהגת
 הצדיקים. ליישם בדבריו. ואל
 בשאר ספרי החסידות
 אדורותיהם האריכו לבאר
 ולהבהיר באופנים שונים את
 ענין ההתקשרות לצדיקים.
 ובכך עסקו חסידים, אקדש
 ולהוסיף בענין זה הרבה
 מלבד אחיזה הבסיסי הכאן
 במצות 'ובו תדבק'.

כאפי מצות 'ובו תדבק',
 יסוד בין החסידים היה הספר
 'יושר דברי אמת'. הספר
 [שהוא הכתב החסידי
 הראשון]. מאריך מאוד בענין
 כולו על היסוד של דברי חז"ל
 על 'תלמידי חכמים' - הכונה
 לאלו הנקראים בעמנו
 'צדיקים'. כל מה שגאמר
 בחז"ל והדברים שהובאו אלי.

במלך תלמידי חכמים
 ההתקשרות אליהם, החיבור
 אלה בכל מיני חיבור. אין
 הכונה לאלו היודעים פשט
 התורה. הדברים מכוונים
 כאפי צדיקי הדורות. הם הם
 התלמידי חכמים האמיתיים.
 אליהם יש להדבק ולהתקשר,
 בהם יש לקיים מצות 'ובו
 תדבק'. וכפי שהאריך לבאר
 שם בכל דבריו, ולווייט.

באותם מאה שנים ראשונות
 של התפוצצות החסידות
 [בארץ בשנים תק"מ -
 תר"מ]. בארצות מרח
 אירופה, היו ארצות אלו אחת
 שלטונה של רוסיה. כך
 שלארצות אלו טרם הגיעה
 בשורת הקידמה שהייתה
 בארצות מלרב אירופה,
 בהם שלטו הצרפתים
 ודומיהם שוחרי הקידמה
 וישוין הצבוא. באופן יחסי,

בארצות אלו לדיין ניהלו
הרבנים - המרא דאתרא,
את חיי התורה. הם היו
אחראים על אמוצי התורה,
על השחיטה, על הכשרות,
וביוצ"ב.

לצידם של המרא דאתרא,
ניהלו אדמו"רים חצרות
חסידיות - אשר הפיחו רוח
חיים ושמחה בקצמות
היבשות אצבוגר ה'. פלמים
שהיחסים בין הרב ארבי היו
בשום, וליתים פחות. שכן
ליתים היו התפקידים
הפכיים. הצדיק היה מקרב
את שהרב ריחוק ודחה -
שהרי על פי פנימיות ישראל
קדושים הם' וכו'. אב ודאי
שתפקידו של הרב שונה, הוא
נדרש לקיום התורה ארחק
ואדחות ליתים. והדבר היה
מביא לידיכובים מלטים.
הרב ריחוק - כתפקידו.

ובדאי בעמי (כתובות קה)
היו צורבא מרבין דמרחמין
איה בני מתא, לאו משום
דמילי טפי. לאו משום דלא
מובח אהו במילי דשמאי.
[אומיד חכמ, רב, שאוהבים
אותו בני לירו. אין זו משום
מילא היתירה. כי אם מפני
שאין מוכיחם בדברי שמים].
ולומתו הרבי, שאין זה
תפקידו, קרב. וידוע
המלטה, לאחר מלחמת הקולום
הראשונה, הרב"צ מבאבוב
נקלע לטשעבין - לירו של
הזאון מטשעבין. אמרה
הפלא היחסים ביניהם, בין
הרבי והרב, היו תקינים.
רב"צ פנה פלם אל הרב
מטשעבין בטאלה: כיצד זה
אכן כב. כיצד יתכן שהרב
והרבי 'מטדרימ', דבר לא
מצוי כל כב. הרב מטשעבין
השיב לו: אנו מבקשים מדי
יום בשלושת התפילות שלוש

בקשות - וצריק אצבור
זאת, על כל מה שאנו
מזכירים אנו מבקשים מדי
יום ביומנו. בהשיבה שופטנו
כבראשונה, אנו מבקשים על
הרבנים - שיהיה להם כח
כמו פלם, כח של שופטים
ושוטרים. לאחר מכן אנו
מבקשים למלשינים. ולאחר
מכן על הצדיקים. אמר הרב
משעבין - הצדיקים
והרבנים יבאו להסתדר
ביניהם - אולי המלשינים שהיו
מתלבישים באמצע...

כך התנהלו הדברים שנים
רבוב. היה רב והיה רבי, ואין
דרכו של זה כדרכו של זה.
על שאר מה שארץ.

בשנים אלו החל רפיון מסוים
גם במדינות אלו, מדינות
רוסיה פולין וליטא. ראשית כל,
צמצמה הממשלה את כוחם
של הרבנים. בנוסף אבק,

באותם שנים החלו אט אט
חודרות תפיסותיו של הילום
החפשי למדינות אלו. אותו
ילום 'חדש', דורש ישוין וצדיק
אותו ילום הלק והתפתח
אכיון מצד אידיה על כל
דעותיו ותפיסותיו. בפרט
במחמאת הילום הראשונה.
פולין נכבשה על ידי גרמניה
לארבע שנים, ובארבע שנים
אלו קבלו את מקומם דיימ
תפיסות אלו בקרב הציבור
והנולד. מצב שמירת היהדות
נכנס אסכנה.

בחסד ה' מקולם ועל ילום על
יראיו. קמו כמה אדמו"רים,
רבי'ם אקדויות חסידיות.
כאלו שלד אז שימשו
בתפקיד של 'צדיק', לא
בתפקיד של 'חכם' - מרא
דאטרא. כי אם בתפקיד
רבי, של דרך הבקש"ט. והם
החלו להם חייבים אלוות

המצטאות, ואנשים נחנו אה
הבנה. וכמובן שהדברים
בגדר הנשמע, שבא רק
לאחר הנעשה.

מאז נהיה הדבר. נוצר שינוי
גדול בהנהגת החסידות.
מאז כל צדיק המנהיג עשה
גדולה, אובש שני כובעים.
כובע אחד - הכובע של
המרא דאטרא, רב הקהילה,
אמנות חכמים. כמו שאמרנו
שהיום הלזר - האטרא, זה
הקהילה. והרבי הוא זה שארץ
על עצמו אנהיג את הקהילה
בדרכי התורה, ואכן יש לו על
פי הכללים דין של מרא
דאטרא. והוא היחיד שיכול
להיות לו דין של מרא דאטרא
- שרק לו יש שטחים.
ותפקידו, אתן תקנות
ואצטר גצירות, ויש לו את
הכח אבק. ומעבר אבק, יש לו
כובע נוסף. כובע של אמנות

פה משהו. הם החליטו כי
עליהם אקחת ארומ את
הדבר של החסידות על
מהותה וצורתה. ובדרך זו
יכולו אחזק את שמירת
התורה והמצוות אבצר את
קיום הדת. כמה וכמה
אדמו"רים, הלא הם: הרבי
האמרי אמר צי"א, ר' יהושע
מבא"א, המהרי"ד מבא"א,
הר"ם מאובב"א, הר"ש
מסאונים, ועוד כמה מצדיקי
הדור ההוא, צדיקים בעלי
תכונות מנהיגות, הבינו כי
בצורה הזאת שנהגה עד
עתה. שהצדיקים יסקרו רק
בדרך העליונה. באופן הזה,
תוך כמה שנים - אין למי
אהיג שמעון. כולם
מתקבלים. כולם יורדים
מהדרך. חייבים אלשות פה
משהו ! ואין הכונה אומר
כיוצאים - זו הייתה כונתם
וסיבתם. אך אנו רואים את

צדיקים. למנו הוא אמר
שמואלסן בדרכ הבאש"ט. ושני
הדברים מחזיקים אלו את
אלו. לן ידי דרך החסידות
מחזיקים את כח המרא
דאמרא. כיצד בשני
אמצעים: ראשית כל. לן ידי
לבדד הבטאל. לבדד
הבטאל שנתבאר אלו כיצד
חסידים לוסקים בה מביל
צליד ומוסיפים בה כל ימי
חייהם [כב לן כל פנים אמר
אהיה]. יודעים שמינה של רבי,
של צדיק, היא משהו אלוקי. זה
מנה אלוקי. וממלא
מבטלים אלה ומצייתים אלה
זמ בלא שטרים. קו יתר
כב שיצייתו אל בלא שטרים
כי אם משום רצון פנימי -
רצון שמיני מכל החפץ
אהבה אל הצידיק, ומכל
הידיעה והאמונה. שהשפץ
שהצידיק משפץ אליו ברמת
ההתקשרות בו. והצוות הוא

הרי חלק בלתי נפרד מן
ההתקשרות לבה לזכרים
החסידיים.

בנוסף אבק - יש את כח
החזר החסידי. ובאון
ה'מטרה הפנימית' שנוצרה.
אמנם אסור היום ארצות,
ובכן גם שאר ה'ענינות' אפילו
אזרוק משהו מבית כנסת
לירוני זה לבירה פולין -
כמו שכחוב באוטובוסים על
מי שאומר א'בור אחורה, זה
'הרדה'. אז איך עשוי יכול
להגיע למשהו א'בת
מהשט'ב' צריך להגיע או
א'בת, הוא ה'אק' גם מכשיר
פרוץ! א'בת איך עושים
ב'את' ע'פ'י חוק אין מה
א'עושה! בשביל זה יש
'מטרה פנימית'... המטרה
החסידי! נותנים או כל
שבוע ש'שי' בשט'ב! אם הוא
א'א מבין - נותנים או שבוע

אחד את כל השלל קליות
 בשבת! רוקדים סביבו! מי
 יכול אלסות זאת, רק
 חסידים! ואכן רק אצדיקים
 יש תוקף אלסות תקנות כי
 רק להם יש שוטרים.

יתירה מכך, והיה פלם
 סיפור כזה אצל האמרי אמר.
 האמרי אמר כידוע שלא
 מכאב לא אלאח ירדים
 אמינסיות. היה יהודי שכן
 שלא ירדים אמינסיה, היהודי
 הצה היה נציד, הוא החזיק
 הרבה מהביהמ"ד באור. והוא
 כן שלא אמינסיה. הוא חשב
 שזו מותר. כמו שהיום יש כאלו
 שחושבים שלהם כביכול כן
 מותר מכשירים טכנולוגיים.
 נכנסו לאמרי אמר - כמו
 שאמרנו כבר שצריך שיהיה
 מלשינים. והם נכנסו וסיפרו
 שפלוני שולח את ירדיו
 אמינסיה. האמרי אמר, לא

הגיע. לפני ראש השנה הגיע
 אותו יהודי אהבנים קויל
 לאמרי אמר. היום ב"ה כולם
 מכניסים, זהו דבר חדש.
 פלם רק המקורבים הכניסו
 - והוא הרי היה מקורב - אז
 הוא הגיע בכרכרה מורטא
 אהבנים קויל. והאמרי אמר,
 משלם ידים לא אוקח את
 הקויל. אותו יהודי לא מבין
 מה קרה, הוא מנסה להניח
 עוד כסף! הוא שואל מה קרה.
 האמרי אמר השיב לו, אמרתי
 לא אלאח ירדים אמינסיה,
 ואתה כן שלחת אינני אוקח
 ממך קויל! אינך מציינת
 - אינך חסיד שלי. אותו גביר,
 שכמובן הגיע מתוך אמנות
 החסידים ברבותיהם. הוא
 כבר התחיל ארמין
 במחשבתו, מה קורה אם
 הרבי לא אוקח ממנו קויל. הוא
 מתחיל לחשוב ארמין כיצד
 תחולף קליו רח"ל השנה - הוא

נמות, וילדיו יחלו, ולסקיו יאבדו
וכו' וכו'. מידה הוא נתקף
בחיל ורצה והבטיח לאמרי
אמת שמידה מוצטא הוא את
ילדיו מהג'מנסייה. ואכן הוא
הוצטא אורת, ואחד מהם עבר
את המלחמה, וגדל יהודי
טוב, ער בתל אביב, והקים
משפחה יפה.

ומאלף לילדיו אדלג, הדבר הזה
הוא כח השוטרים היחיד שיש
היום. ואכן רק לאדמור"ם
המנהיגים קהילות גדולות,
יש דין מרא דאתרא. כי רק
אדם יש שוטרים - ואם אין
שוטרים אין שופטים.
השופטים הם המחזיקים מני
אהלניש, כמה ואיך. והשוטרים
מבצלים זאת. זה הכח
היחיד שיש לנו היום אהחזיק
את השמירת תורה ומצוות.
בפירט בדורנו. דור שלב מי
שלילנו פקחות רואה את

מלחמתם הלצומה של פורקי
הדת. את ניסיונותיהם
השבים ונשנים אנלול
צפרתייהם בנו ובמוסדות
ילדיו. אם זה בנושאי
אקדמיות, בתכניות הלימוד
במוסדות, בשילוב החרדים
בחילונים, ובכל מיני מרלן
בישן שבתותם שנתמכר
אהסחף אחרי גשמיותו של
הלולם הזה. ואלף על פי
שלילתים מתעוררים לענות
שנות ובכל מיני גלונות על
ינלי החצרי וכדו'. הרי בכ
כבר נאמר באמרא
(בתובות קה): שהבאה אליו.
שם באמרא רואים שכאשר
מוביחים במילי דשמיט, נוצר
לנליש קושי מסוים! אנליש
גשמיים אנחנו, ובשדורשים
מאלנו דרישות הנוללות
אקיום הדת הרוחנית
בגצירות ותקנות, הדבר
קשה לילנו. זהו דבר טבלי

לְאִינוּ אֲצִיית, שֶׁכֵּן הַדְּבָרִים יְהִי
חֲדָרִים בְּתוֹכָנוּ פְּנִימָה.

עִסּוּק מִתְמִיד בְּאֻמוֹת צְדִיקִים.

וְהַאֲפֹן הָעֵיקָרִי לְהַחֲדִיר זֹאת
בְּתוֹכָנוּ, הוּא עַל יְדֵי לִימוּד
בְּסִפְרֵי חֲסִידוֹת. רַבִּים שׁוֹאֲלִים,
בְּפֶרֶט בְּזִמָּן מְבֹכָה, אֵיזָה
סִפְרִים לְלִמּוּד. רֹאשִׁית צָרִיךְ
לְעִסּוּק בְּכָךְ בְּאֲפֹן תְּמִידִי. לֹא
רַק בְּזִמְנֵי קוֹשֵׁי וּמְבֹכָה. וְלִגְבִי
סִפְרֵי הַלִּימוּד - יִשְׁנֵם סִפְרֵי
לִיקוּט, בְּשָׁנִים קוֹדְמוֹת רַבּוֹת
עִסְקוּ בְּלִימוּד הַסִּפְרֵי הַקְּדוֹשׁ
'תְּפָאֶרֶת שְׁלֵמָה' - שֶׁם מְדוּבָר
רַבּוֹת עַל עֲנִינֵי אֻמוֹת צְדִיקִים.
טֶרֶם נִדְפְּסוּ סִפְרֵי בֵּית גּוֹר
עִסְקוּ בְּסִפְרֵי זֶה רַבּוֹת.

אֲכַן לָנוּ יֵשׁ גַּם אוֹצֵר ! אוֹצֵר !
בְּלוֹם ! אוֹצֵר שֶׁל מִמֶּשׁ ! וְהִיא
מִן הָרְאוּי שְׁמִישָׁהּ יִקַּח עַל
עֲצָמוֹ לְלֶקֶט אֶת הַדְּבָרִים.
בְּסִפְרֵי הַקְּדוֹשׁ בֵּית יִשְׂרָאֵל
בְּאֲזוֹר ז' בְּאֶדְרָה, יֵשׁ הַמּוֹן
חִיזוּקִים בְּעִנִּינֵי אֻמוֹת צְדִיקִים.
הַבֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא הַחֲמִיץ
הַזְדַּמְנוֹת לְדַבֵּר עַל כֵּךְ. כֹּשֶׁר

וְהִיא מִן הַמְּשִׁיכָה הַטְּבִילָה לֹא
הָיְלָה. אֲבָךְ לְאִינוּ אֲדָלָה
בְּחֻדוֹת יְדִיעָה צוֹרֵךְ כֵּךְ אִינוּ
וּבְנִינוּ אַחֲרֵינוּ נִשְׁמָר תּוֹרָה
וּמִצְוֹת !

אֶפְקִידֵנוּ, אֲשֶׁמּוֹחַ בְּכֵךְ !
אֲשֶׁמּוֹחַ בְּמִצְוֹת שְׁאֵלָתָנוּ
נִמְצְאוּ בְּתוֹכָהּ ! אֲסִפֵּר
אֲלֵדִים שְׁלָנוּ סִפְרֵי צְדִיקִים.
אֲסִפֵּר לָנוּ הַבִּיטָלוֹ, וְלָנוּ
הַמּוֹפְתִים. לָנוּ הֵינְטִיעַ
רַבִּי'ס, וְלָנוּ פֶּאֶר צִיטָטֵשׁ רַבִּי'ס.
אֶהְדִּיר אֶהֱמָה שֶׁרַבִּי צֶה יִסְדֵּי
אַחֶר. צֶה לֹא דְבַר מְדִידָה וְצֶה
לֹא דְבַר שְׁפִיטָה. אֶהְדִּיר
אֲמוֹנָה צְדִיקִים מִכָּל כִּיּוֹן
אֶפְשָׁרִי. אֶהְדִּיר בְּלִימּוֹתֵינוּ,
וְאֶהְדִּיר בִּלְדֵינוּ. אֶקְבֵּל אֶת
הַמִּצְוָה הַזֶּה, הַמִּצְוָה הַכֹּל כֵּךְ
טוֹב הַזֶּה, אֶקְבֵּל אוֹתוֹ
בְּשִׁמְחָה. אֶהְדִּיר צֶה
בְּוֹרִידִים שְׁלָנוּ, לָדֶה שְׁנֵי
אֶחָדֵינוּ יִנְבֵּל בְּדַמּוֹ. אֲזִי יִקַּח

אדר יצא בערב שבת – אז הבית ישראל דיבר בליל שבת. כשז' אדר יצא במוצאי שבת, הוא דיבר על זה בסעודה ג'. וישנם שני אדרים. והספר מלא מכך. יש לנו תורה שבכתב.

אם באמונת ה' הרמב"ם סידר את הדברים בצורה ברורה ל"ג עיקרים הברורים וידועים לכל. הרי באמונת צדיקים יש עוד להעמיק רבות. וישנם דעות רבות בהגדרותיה. וכעין התורה שבעל פה טרם שנסדרה. אך הדברים ערוכים לפנינו בתורה שבכתב של החסידות. בכל תלמידי בעש"ט וכל הצדיקים כתובים בשווה אותם יסודות. יסודות של קדושה ואמונה, יסודות שהצדיק משפיע, שהצדיק מרומם, אלא שנצרך להקדיש את הזמן ללמוד זאת, ועלינו לעשות זאת.

באים אנשים ושאלה בפייהם: מתי יש זמן ללמוד חסידות? היום מלא 'על התורה ועל העבודה'. כולם טרודים. אם זה

בתורה ואם ב'ויצא אדם לפעלו'. ולא נותר זמן ללמוד חסידות. - ואם לא נלמד לא נהיה! בכך צריכים אנו להיות ברורים! כשם שמי שלא ילמד חושן משפט - לא ידע חושן משפט! כך מי שלא ילמד על אמונת צדיקים - לא יהיה לו אמונת צדיקים! יהיה לו לכל היותר מה שהוחדר לו בצעירותו. בדברים אחרים הוא יתפתח, והעולם הזה ימשוך אותו לכיוון ההפוך, והוא יתקרב ויפול. שהרי העוה"ז כל כך מושך – בפרט על ידי התפשטות הדמוקרטיה המושכת לחוסר ציות. וחייבים ללמוד חסידות. ומתי יש זמן? התשובה פשוטה – מתי שמדברים 'קיפקעס' - - - **הקיפקעס אינם אמונת צדיקים!** הם אינם אמונת צדיקים, ואף אינם מסייעים לאמונת צדיקים!!!

משל ה'תות'.

בזמן הפני מנחם. ארע פעם שמאן דהוא צעק בטיש מן

השורה לעבר מחלק השיריים
שיביא לו 'תות'. הדבר נשמע
ברמה, ובעקבות כך הונהג -
כמדומני - שיחלקו רק סוג אחד
של פירות.

הסיפור מעלה גיחוך. ומדוע,
הרי בביתו של אותו יהודי -
מצוה היה עליו לבחור בתות
לברך עליו. מדין 'חביב'. מדוע
הדבר כל כך משונה בעינינו,
מה רע בכך.

התשובה פשוטה. מדוע אותו
יהודי עזב את ביתו, מדוע נסע
נסיעה, הזיע בשורה, עמד
שלוש שעות בשורה, מדוע?
לראות את הצדיק, להתדבק
ברבי! וכדברי השפתי צדיק
שנזכרו לעיל, ונחזור על
לשונם: וזהו עצה עמוקה
מרביתנו הק' נ"ע בדור השפל,
לכתת רגליו, ופונה מעסקיו,
ומוציא הוצאות, וכל זה מרגיש
ענייני ביטול בפועל, כולי האי
ואולי ישיג שעתא חדא לרכך
הלב להכנעה ולשוב בתשובה.

ואף אותו חסיד. לשם כך הגיע
נדחף ונדחק. כי הוא יודע
שרבי זה קדושה, והוא רוצה
קדושה, הוא חפץ בקדושה,
הוא חפץ ברוממות, לשם כך
הוא הגיע ונדחף. אז - תסתכל
על הרבי! אל תסתכל לצדדים
! אל תסתכל לא מי יושב ליד
הרבי! לא מי מאחורי הרבי!
אל תסתכל על כלום! תסתכל
רק על הרבי! החסרון הוא לא
בבקשת התות. את זה יתכן
שעשה זאת כי היה שם עוד
'האדמה', והתות היה 'חביב'
אצלו, והוא הסתפק האם זה
בגדר 'שניהם מונחים על
השולחן' - אז הוא ביקש
תות... אבל איך ראית בכלל
שיש כאן תות? למה הסתכלת
לצדדים!?

ועד כמה שזה מעלה חיוך,
אנחנו גם כן מעלים חיוך באותו
רמה. אנו עוסקים ב'תותים'!
במקום לחפש אמונת צדיקים
אמיתית על ידי לימוד
בספרים. יושבים כל היום
ומדברים. זה כן אמר, זה לא

הדברים מלא ברוצחים וגנבים, ודאי יעדיף הוא לגור במקום בו יש משטרה, על אף שמדי פעם הוא מקבל דו"ח על נסיעה במהירות מעל המותר, ואז הוא צועק 'מי צריך משטרה'. אך את האמת הוא יודע – **שהוא צריך משטרה**. הוא רוצה בה וחפץ בה. הוא זה שמעוניין שיהיה סדר ומשטרה על אף שלעיתים הוא בצד המפסיד. כן הוא גם בענייניו. ועל האדם להחדיר בעצמו, שאף אם אי פעם הוא יהיה מן הנפגעים – הדבר כדאי וטוב ושווה שיהיו שוטרים. שכן רק כך שומרים על הסדר הנצרך לקיום הדת! (ולעבודת ה'ביטול' בוודאי שטוב לפעמים לקבל איזה 'פליק' וד"ל).

ועל כל פנים. הזמן הזה של השיחות מרעים, הוא הזמן הטוב ביותר להעבירו ללימוד החסידות. לעסוק בתפארת שלמה, בבית ישראל, בשאר ספרים. וה' יהיה בעזרנו.

אמר. מי אמר ומה אמר. זה כן מהמיילים או לא מהמיילים. וזה הכל 'תותים'! אלו דברים צדיים לעבודת אמונת צדיקים. יש לנו מצוה – אמונת חכמים ואמונת צדיקים. נניח הכל ונתעסק בה כדבעי, בלא לפזול לצדדים! אנחנו כעת ב'שורות', אנחנו נמצאים בעולם ותפקידנו להתדבק בצדיקים. תפקידנו 'להסתכל על הרבי'! להחדיר בלבנו כי בלא הצדיקים הרי אנחנו כלום! לא נשמור תורה ומצוות בלעדיהם! – אם לא בדור הזה, אז בדור הבא! כמה מעלות טובות יש לנו בכך. נתבונן באמונת **צדיקים**, באמונת **חכמים**. נודה לה' על שזכינו ויש לנו רבי. נודה לה' גם על שיש לנו שוטרים! כל אחד צריך לדעת זאת. זה טוב שוטרים! גם אם אי מי, פעם בצד של נענשי השוטרים. וזה יכול לקרות לכל אחד. הרי זה טוב עבורו! שהרי אם נציע לאדם לגור במקום ללא משטרה, מקום שמטבע

ועלינו לדעת שהחדרת אמונות
אלו אינם עבודה קלה. זוהי
עבודה קשה לשנים רבות. אין
זה מיועד רק לשנים הצעירות,
כי אם להיפך. בשנים הצעירות
מתחילים, וממשיכים להשקיע
ולהתפתח כל החיים.

ונזכה שיקויים בנו מאמר
חכמינו ז"ל (מגילה יא.) ואף גם
זאת בהיותם בארץ אויביהם,
לא מאסתיים ולא געלתיים
לכלותם – שהעמדתי להם של
בית רבי וחכמי דורות !

נספח א' - ספר החינוך מצוה תצ"א

מצוה תצא

מצות מנוי שופטים ושופרים בכל
קהל וקהל מישאל

למנות שופטים ושופרים שיקריחו
לעשות מצוות התורה ויחזירו
הנזקים מדרך האמת אליה בעל כרחם.

הועתק על ידי אסתר החכמה

ויצונו בראוי לעשות וימנעו הדברים
המגלים, וינקמו הגדרים על העובר עד
שלא יהיו מצוות התורה וימניעוה
צריכות לאמונת כל איש ואיש. ומתנאי
המצוה הזאת שיהיו אלה הדגין
מדרגה עליונה ממדרגה, וזה שנעמיד
בכל עיר ועיר עשרים ושלושה דגין

המשך ספר החינוך מצוה תצא

(שמות כח, מא), וכהנו לי וגו', כלומר
שהיא מצוה נדחית ואינה לפי שעה,
אבל יקנה זה עוד כל ימי הארץ.

שרש המצוה נגלה הוא, ששם הדבר
הזה נעמיד דתנו בהיות אימת
אלופינו ושופטינו על פני ההמון,
ומתוך הרגלם בטוב ובישר מתקמת
יראה ולמדו העם טבעם לעשות משפט
וצדק מאהבה בהכרחם דרך האמת,
וכענין שיאמרו התקמים שרב ההרגל
הוא מה שאסור הטבע, כלומר, כי כמו
שהטבע יכריח האדם למה שהוא
מבקש, כן ההרגל הגדול חוזר בו כעין
טבע קיים ויכריחונו ללכת בדרך ההרגל
לעולם, ויבלת העם בדרך הישר
והאמונה ויבחרים בטוב תדבק בהם
הטוב וישמח יי במעשיו.

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם
לברכה שהגדול שבשבעים
יושב למטה מן הנשיא והוא הנקרא
אב בית דין, ושאר השבעים יושבין
לפי שניהם וכפי מעלתם קרוב לנשיא,
כלומר שכל הגדול מחברו בהקמה
סמוך לו יותר, והשניון בהקמה הולכין
בהן אחר רב שנים, וכלן יושבין בעגול
עשוי כמו חצי גלגל כפי שיהיו רואין כלן
אלו את אלו. ועוד מעמידין לפניהם
שני בתי דינים של עשרים ושלושה
ועשרים ושלושה, בת אחת מהן על
פתח העזרה וכת אחת על פתח הר
הבית, והגדול שבכל כת וכת ראש
לכת שלו.

מקבצין כלן במקום אחד משערי
המדינה הראויה לזה המנין, וזאת היא
סנהדרין קטנה, ונעמיד בירושלים בית
דין גדול משבעים דגין, ונעמיד אחד
על השבעים ההם והוא הנקרא ראש
הישיבה והוא אשר יקראו התקמים
נשיא כמו כן, ויהיו כלן מקבצין
במקומן המיוחד להם. ומקום שהוא
מעט המנין שאינו ראוי לסנהדרין קטנה
נעמידו בו שלשה יושפטיהם הם הדבר
הקטן, והדבר הקשה יביאנו למי שהוא
למעלה מהם. וכמו כן ימנו נוגשים
בעם הסובבים בעיר בשוקים וברחובות
יביטו עניני בני אדם בסחורותם
ממכרם ומקחם עד שלא יהיה ביניהם
העול ואפלו בדבר מועט. והמצוה
שפאה בזה הוא אמרו יתברך (דברים טו,
יח), שפטים ושופרים תתן לה בכל
שעריך, ולשון ספרי (כאן), מנין שממנין
בית דין לכל ישראל, תלמוד לומר
שפטים ושופרים, ומנין שממנין אחד
על גבי כלם, תלמוד לומר תתן לה,
ומנין שממנין בית דין לכל שבט
ושבט, תלמוד לומר בכל שעריך, וכן
שמעון בן גמליאל אומר לשבטיך
ושפטו, מצוה על כל שבט ושפט
להיות דין את שבטו, ושפטו את העם,
על פניהם. ויבדק נכפלה המצוה למנות
שבעים זקנים, והוא אמרו יתברך
למשה ע"ה (במדבר יא, טז), אספה לי
שבעים איש, ואמרו זכרונם לברכה
(ספרי בהעלותך פיסקא ראספה לי) כל מקום
שנאמר לי הרי הוא קיים לעולם, וכן

המשך ספר החינוך מצוה תצא

וסומא אפלו באחת ומי שאין לו בנים שאינן ראויין להיות סנהדרין, ודין מלכי בית דוד שדנין ודנין אותן, אבל לא מלכי ישראל לפי שאינם בחזקת פשרות כמו הם, ודין עד אימתי יושבין בדין סנהדרי גדולה או קטנה ובית דין של שלשה, ויתר פרטיה מבארין במסכת סנהדרין.

ונוהגת מצוה זו, כלומר סנהדרי גדולה וקטנה ובית דין של שלשה, בארץ ישראל שיש שם סמיכה, אבל לא בחוצה לארץ שאין סומכין בחוצה לארץ, אבל מכל מקום כל הנסמך בארץ ראוי לשפט אפלו בחוצה לארץ, וזהו מה שאמרו זכרונם לברכה (מכות ד.) סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ, ואולם אין להם רשות לדון בדיני נפשות לא בארץ ולא בחוצה לארץ אלא בזמן הבית ובזמן שיהיו סנהדרין קבועה בירושלים.

וזאת אחת מן המצוות המוטלות על הצבור כולן שכל מקום ומקום, וצבור הראוי לקבוע ביניהם בית דין כמו שמבאר במסכת סנהדרין (דף ב:) ולא קבעו להם בטלו עשה זה, וענשן גדול מאד כי המצוה הזאת עמוד חזק בקיים הדת. ויש לנו ללמוד מזה שאף על פי שאין לנו היום בעוונותינו סמוכים, שיש לכל קהל וקהל שכל מקום למנות ביניהם קצת מן הטובים שבהם שיהיה להם כח על כלם להכריחם בכל מיני הכרח שיראה

ראין מעמידין בסנהדרין בין גדולה בין קטנה אלא אנשים חכמים ונבונים בתחכמת התורה, ויודעין גם כן קצת משאר החכמות כגון רפואות וחשבון תקופות ומזלות ואצטגנינות ודרכי המעוננים והקוסמים והמכשפים כדי שיהיו יודעין לדון העם בכל דרכים אלו אם יצטרכו לכך. ואין מעמידין בסנהדרין אלא כהנים לזים וישראלים מיחסים הראויין להשיא בנותן לכהנה, שנאמר במשה (במדבר יא, טז), והתיצבו שם עמך, ודרשו זכרונם לברכה (סנהדרין לו:) בדומין לה.

ראין מעמידין סנהדרין לעולם בין סנהדרי גדולה בין סנהדרי קטנה אלא סמוכין, ומשה רבנו סמך לתלמידו יהושע כמו שכתוב (במדבר כז, כג) ויסמך את ידיו עליו, וכמו כן סמך לשבעים הזקנים שאסף אליו, ואותן הזקנים סמכו לאחרים ואחרים לאחרים עד סוף כל הסמוכים. ואמנם הסמיכה בכל הדורות לא היתה ביד כמו סמיכה של משה, אלא שהיו בודקין אותו שהיו רוצין לסמך אם היה בקי בתחכמת התורה ואם היה שכלו בריא ושלם ואם הוא איש אוהב אמת ושונא העול וכל ענינו, ואחר חקירה רבה בענינו ובחכמתו אומרין לו שלשה חכמים סמוכים או אפלו כשאחד מהן סמוך הרי אמה סמוך, וקורין לו רבי מאותה שעה, והיה לו רשות לאחר מכאן לדון אפלו דיני קנסות. ודין זקן מפלג וסריס

נספחים ב' ג' –

ספר החינוך מצוה תצ"ה – תצ"ו

מצוה תצ"ה

מצוה לשמע מכל בית דין הגדול
שיעמדו להן לישראל בכל זמן

לשמע בקול בית דין הגדול ולעשות
כל מה שיצונו אותנו בדרכי
התורה באסור ומתיר וטמא וטהור וחייב
ופטור ובכל דבר שיראה להם שהוא
חזק ותקון בדתנו, ועל זה נאמר (דברים
י, י), ועשית על פי הדבר אשר יגידו
לך, ונכפל בסמוך (שם, יא) לחזק הדבר,
על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט
אשר יאמרו לך תעשה. ואין הפרש בזה

בעיניהם בממון או אפלו בגוף על
עשית מצוות התורה ולמנוע מקרבם כל
דבר מגנה וכל הדומה לו. ואילו
הממנים גם כן ראוי לישר דרכם
ולהכשיר מעשיהם ויסירו חרפת העם
מעליהם פן יענו אותם על מוסדם
שיטלו קורה מבין עיניהם. וישתדלו
תמיד בתועלת חבריהם הסמוכים
עליהם ללמדם דרך האמת ולתת שלום
בכל כחם ביניהם, וישטו ויניחו
וישכיחו מלבם כל תענוגיהם, ועל זה
ישיתו לבם ובו יהיה רוב מחשבותם
ועסקיהם, ויתקיים בהם מקרא שכתוב
(דניאל יב, ג) והמשפלים יזהרו בזהר
הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים
לעולם ועד.

הועתק על ידי אצור החכמה

המשך ספר החינוך מצוה תצה

ומה שצאמרו (עדות פ"א מ"ה) שאין בית דין רשאי לבטל מה שאסר בית דין הקודם לו, ואפלו אם יראה בדעתו שאין אותו הדבר אסור מדין ההלכה, כל זמן שיראה שפשט אותו אסור בישראל, אלא אם כן הוא גדול מן הבית דין שאסר הדבר בחכמה וגם במנין. ובמה דברים אמורים שיוכל לבטל כשהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין, כשלא אסר הבית דין הקודם לו אותו דבר כדי לעשות סג לעם באסורין, אבל אם אסר הבית דין הקודם לו אותו אסור כדי לעשות בו גדר לעם באסורין אין פח בבית דין הבא אחריו לבטל תקנתו ואפלו הוא גדול ממנו בחכמה ובמנין. ואחר שפן הוא הדין יש לכל בית דין ובית דין בדורו להתישב בדבר ולחקר הרבה ולתת לב בכל אסורין שיראה שהדור נוהג בו שלא לפרץ ולהורות עליו להקל, כי שמא הקודם לו לגדור העם אסרו עם היותו יודע שהדבר מתר מדין ההלכה, ופורץ גדר וגו'. ויתר פרטי המצוה בסוף סנהדרין (פרק יא).

ומהגנת מצוה זו בזמן שבית דין הגדול בירושלים בזכרים ונקבות, שהכל מצוין לעשות כל אשר יורו. ובכלל המצוה גם כן לשמע ולעשות בכל זמן וזמן כמצות השופט, כלומר החכם הגדול אשר יהיה בינינו בזמננו, וכמו שדדדדדדדד זכרונם לברכה (ר"ה כה:). ואל השפט אשר יהיה בימים

בין הדבר שיצאוהו הם מדעתם או הדבר שיצאוהו בהקש מן ההקשים שהתורה נדרשת בהן או הדבר שסכימו עליו שהוא סוד התורה או בכל ענין אחר שיראה להן שהדבר כן, על הכל אנו חייבין לשמע להן. והראיה שזה ממנין מצות עשה אומרים זכרונם לברכה בספרי (כאן) ועל המשפט אשר יאמרו לה תעשה, זו מצות עשה.

מושרשי המצוה כמו שפתי בכתב בכתב תלוי עשה ב' בסימן ס"ז (מצוה עח).

מדיני המצוה כגון מה שדדדדדדדד זכרונם לברכה על פי התורה אשר יורו, אלו הגזרות והמנהגות, ועל המשפט, אלו הדברים שילמדו אתם מן הדין באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן, מפל הדבר אשר יגידו לה, זה הקבלה שקבלו איש מפי איש. ומה שצאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין פח:). שבוזמן שבית דין הגדול בירושלים כל מחלקת שהיה לכל בית דין במקומו שואלין אותו לבית דין הגדול ועושין על פיהם. ועכשיו בעונותינו שאין שם בית דין כל מחלקת שיבוא בין חכמינו שדדדדדדדד והחולקין יהיו שוים בחכמה, אם אין אנו ראויין להכריע ביניהן ולא גרע להיכן הדין נוטה, בשל תורה יש לנו לילך אחר המחמיר ובשל סופרים אחר המקל.

המשך ספר החינוך מצוה תצה - תצו

אחרי רבים להטות בכסף תלונה בסימן ס"ז (מצוה עח), על כן אלהינו שהוא אדון כל החכמות השלים תורתנו תורת אמת עם המצוה הזאת שצונו להתנהג בה על פי הפרוש האמתי המקביל לחכמינו הקדמונים עליהם השלום. ובכל דור ודור גם כן שנשמע אל החכמים הנמצאים שקבלו דבריהם ושתנו מים מספריהם ויגעו כמה יגיעות בימים ובלילות להבין עמק מליהם ופליאות דעותיהם, ועם ההסקמה הזאת נכוין אל דרך האמת בידיעת התורה, וזולת זה אם נתפתה אחר מחשבותינו ועניות דעתנו לא נצליח לכל. ועל דרך האמת והשבח הגדול בזאת המצוה אמרו זכרונם לברכה (ספרי כאן) לא תסור ממנו ימין ושמאל, אפלו יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין לא תסור ממצותם, כלומר שאפלו יהיו הם טועים בדבר אחד מן הדברים אין ראוי לנו לחלק עליהם אבל נעשה כטענותם, וטוב לסבל טעות אחד ויהיו הכל מסורים תחת דעתם הטוב תמיד, ולא שיעשה כל אחד ואחד כפי דעתו שבזה יהיה חורבן הדת וחלוק לב העם והפסד האמה לגמרי. ומפני ענינים אלה נמסרה פונת התורה אל חכמי ישראל, ונצטוו גם כן שיהיו לעולם פת מועטת מן השרש הזה, וכמו שכתבתי שם במצות להטות אחרי רבים.

הם, יפתח בדורו כשמואל בדורו, כלומר שמצוה עלינו לשמע בקול יפתח בדורו כמו לשמואל בדורו.

ועיבור על זה ואינו שומע לעצת הגדולים שבדור בחכמת התורה בכל אשר יורו מבטל עשה זה. וענשו גדול מאד שזהו העמוד החזק שהתורה נשענת בו, ידוע הדבר לכל מי שיש בו דעת.

מצוה תצו

שלא להמרות על פי בית דין הגדול שיעמדו לישראל

שנמנענו מלחלק על בעלי הקבלה עליהם השלום ומלשנות את דבריהם ולצאת ממצותם בכל עניני התורה, ועל זה נאמר (דברים יז, יא), לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, ואמרו זכרונם לברכה בספרי (כאן), לא תסור וגו', זו מצות לא תעשה.

משרשי המצוה לפי שדעות בני האדם חלוקין זה מזה לא ישתוו לעולם הרבה דעות בדברים, וידוע אדון הכל ברוך הוא שאלו תהיה פונת כתובי התורה מסורה ביד כל אחד ואחד מבני אדם איש איש כפי שכלו, יפרש כל אחד מהם דברי התורה כפי סברתו וירבה המחלוקת בישראל במשמעות המצוות, ותעשה התורה ככמה תורות, וכענין שכתבתי במצות

המשך ספר החינוך מצוה תצו

הוריות (דף ב:), שאם היה בזמן הסנהדרין איש חכם וראוי להורות או שהוא מכלל הסנהדרין, והורו בית דין הגדול בדבר שלא כדעתו, שאינו ראוי להתיר עצמו באותו הדבר האסור לדעתו עד שישיא ויתן עמם על הדבר, ואחר שייספיו כלם או רבם ככטול הדעת ההוא וישבשו עליו סברתו ויעשו הסכמה שהוא טועה אז הוא ראוי לנהג לעצמו היתר במה שהיה דעתו לאסור, וגם מצוה הוא על זה לקבל דעתם על כל פנים. אבל התקנות והגזרות שעשו חכמים למשמרת התורה ולגדר שלה אין להם בלאו זה אלא סמך בעלמא ואין בהם דין המקרא כלל. ויתר פרטי המצוה מבארים בסוף סנהדרין (פרק יא).

ונוהגת מצוה זו לענין זקן ממרא בזמן הבית, ולענין החיוב עלינו לשמע לדברי חכמינו הקדמונים ואל גדולינו בחכמת התורה ושופטינו שבדורנו נוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. ועובר על זה ופורץ גדר בדבר אחד מכל מה שלמדונו רבותינו בפרוש התורה כגון באחת משלש עשרה מדות או בדבר שהוא אסור מהלכה למשה מסיני וכענין שכתבנו בסמוך, עבר על לאו זה מלבד שבטל עשה שבו, אבל אין לזקין על לאו זה לפי שנתן לאזהרת מיתת בית דין כזקן ממרא וכמו שכתבנו.

סופרים חלוקים הם בכל דיניהם מדברי תורה להקל בקצתן ולהחמיר בקצתן.

אבל הדבר הברור המגנה מכל שבוש הוא שאין הלאו הזה דלא תסור אלא במה שאמרו זכרונם לברכה בפרוש התורה, כגון הדברים הנדרשים בגירה שנה או כבנין אב ושאר שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהם, או במשמעות לשון הכתוב עצמו, וכן במה שקבלו הלכה למשה מסיני, ועל זה יאמרו זכרונם לברכה שיש עשה ולא תעשה בדבר, ואם בענין הזה נחלק אחד הראוי להוראה במה שיש על זדונו כרת ובשגגתו חטאת על בית דין הגדול שנעשה בזה זקן ממרא בזמן שנדין דיני נפשות, וזהו אומנם זכרונם לברכה (ספרי כאן) אפלו יאמרו לך על שמאל שהיא ימין, כלומר שקף היא המצוה לנו מאדון התורה יתברך, שנאמין אל הגדולים במה שיאמרו, ולא יאמר בעל המחלקת היאך אתיר לעצמי ואני יודע בודאי שהם טועים, שאפלו יהיה כן הוא מצוה להאמין להם, וכמו שכתבתי למעלה בראש המצוה, וכענין שנהג רבן גמליאל עם רבי יהושע ביום הכפורים שחל להיות בחשבונו כמו שמזכר במסכת ראש השנה (דף כה:).

ויש בענין הזה תנאי אחד לפי מה שאמרו זכרונם לברכה במסכת

נספח ד' - ספר החינוך מצוה ע"א

יצא מביניהם הבטול והאסיפה בפעולות. ועל כן צריכין לקבל דעת אחד מהם אם טוב ואם רע, למען יצליחו ויעסקו בעסקו של עולם. פעם ימצא בעצתו וחסצו תועלת רב ופעם תהפך, וכל זה טוב מן המחלוקת שגורם בטול גמור. ומאחר שהממנה לראש סבה אל התועלת שאמרנו, הן שהוא גדול להדריכנו בדרך הדת, או גדול במלכות לשמר איש מרעהו שתקוף ממנו, ראוי הדבר וכשר שלא נקל בכבודו, וגם שלא לקלולו אפלו שלא בפניו, וכל שכן בפני צדים, כדי שלא נבוא מתוך כך לחלוק עמו. לפי שההרגל הרע שאדם מקליל עצמו בינו לבין עצמו, הוא סוף מעשהו, והמחלוקת עליו כבר אמרנו ההפסד הנמצא בשבילו.

מדיני המצוה, מה שאמרנו זכרונם לברכה שאין חייב עליו אלא המקללו בשם או בכנוי, ושהמקללו לוקה שלש מלקיות, משום אלהים לא תקלל. ומשום ונשיא בעמך לא תאר. ומשום לא תקלל חרש (ויקרא יט, יד), שהוא לאו כולל כל ישראל, ויתר פרטיה, מבארין בסנהדרין (דף טו.).

וזהוהגות בזכרים ונקבות, בארץ ובכל מקום שנהיה עם מלכנו או עם ראש סנהדרין גדולה. ועובר עליה וקללו בשם או בכנוי, לוקה שלש מלקיות. ואם בן הנשיא קללו לוקה

הועתק על ידי אוצר החכמה

ארבע, שלש שאמרנו ואחד משום מקלל אביו (שמות כא, יז).

הועתק על ידי אוצר החכמה

מצוה עא

שלא לקלל הנשיא

שלא לקלל את הנשיא, שנאמר (שמות כב, כו) ונשיא בעמך לא תאר, ויבא הפרוש שהנשיא זה המלך, ואמנם זה הלאו כולל כמו כן הנשיא שבישראל, והוא ראש סנהדרין גדולה שנקרא נשיא גם כן. לפי שפונת הכתוב להזהירנו על כל מי שהוא ראש שורה על ישראל, בין ממשלת מלכות בין ממשלת תורה.

משורשי המצוה, לפי שאי אפשר לישוב בני אדם, מבלי שיעשו אחד מביניהם ראש על האחרים לעשות מצותו ולקיים גזרותיו. מפני שדעות בני אדם חלוקין זה מזה, ולא יסכימו כלם לעולם לדעת אחת לעשות דבר מכל הדברים, ומתוך כך

ל.

יש עוד רעה חולה אשר הולך ילפת בה להניח אמונת חכמים מלב בני אדם, והוא משקל המרמה של הנגיעה. חובת החלמוד להאמין כי אין נגיעה בעולם בעלת כח להטות לב חכם לעות משפט, כי מגמת החכם לזכות נפשו, ולהתגאל באהבה אשמה יכאב לנפשו יותר מכל מכה ופצע, ואיך יחכן כי בשביל צלע כסף או לעגי חנק, יחבל נפשו לעות משפט, נוסף לזה כי חכונת האמת היא אלל חכם חכונת נפשו ושרש מניאותה, וכל אצקת שקר ממנו והלאה, וכן היא אמונת המון ישרים המתאצקים בעפר רגלי חכמים. אך הולך חתר חתירה תחת כסא הנאמן, ללודד נפשות הנוטות להתחכמות, ומציא להם לימוד שלם מן הגמרא כי הנגיעה היא בעלת כח מכריע לקטנים ולגדולים יחד, לפניה יכרעו גם הנבונים ביותר, גם חסידים ואנשי מעשה, ואין זה גנאי לחכמים אחרי שכן הוחק בעצב אנושי, ואינם יודעים כי לפי בהנחה הזאת מחיתם כל הדור, ואין שופט בארץ, ונתבטלה סנהדריה של הארץ, כי אף אם יסכים האדם על גדלות חכמות של החכם לא יחייב את נפשו לשמוע אליו אחרי שימצא לתלות את הוראתו באהבה נגיעה, וזה לא יצטר מכל מי שאינו שבע רצון מהוראת החכם, ועל ידי זה קם דור ששופט את שופטיו, וכל איש הישר בעיניו יעשה, ובכל מקרה

הועתק על ידי אצור החכמה

רצ בערך מתלחשים המתחכמים על נגיעה פלונית שהעכה לצ החכם ולפעמים המוצהק שדור — צעמדתו הצלחי וכוונה, וכל אהירה של העיר ולפעמים אהירה של כל הארץ — מתמלאה שוט לשון, קטעות ומריבות, וללא אמונה בחכמים גברו בארץ.

הועתק על ידי אצור החכמה

וכנה אין הזכרת השוחד מכלל המשפטים אלא מכלל החקים, שהרי לא אסרה תורה הוראה לעאמו ואדם רואה טריפה לעאמו, אף אם הוא דל וכל חייו תלוים בו. והוא מורה צחמן שעבר עליו הפסח אף צרכוש גדול, וכשוורה לביתר ואחד הנרגנים יברכה אחריו כי הפסד ממנו הטעתו, הרי זה מן המהרהרים אחר רצם, ואנו צעוחים בחכמים שהנם מורמים מפחיתיות כאלה, ולא יחשדו צם אלא קטני הדעת ועדרי צינה אשר לא ידעו ולא יצינו נפש משכיל.

הועתק על ידי אצור החכמה

המשך חזון איש

אבל מה גדלה השואה ומה רב החשך, צהרת החשד בכשרים, במקום דהתורה הכשירחם לדון ולהורות, וכלל זה כל הנהגת העולם בדברים המתרחשים יום יום. והנה תורת המוסר המממרת מאד נגד השחתה במדות בני אדם, והמהרת בלהבי אש שלא להכשל בהטלת דופי בזולתו, אף במחשבה, וכש"כ בדיבור, ואף בדבר אמת, וכש"כ בשקר, ואם זה שמתעולל בו הוא ת"ח הרי זה מצבה ת"ח שהוא בכלל אפיקורס, והרי טעות בהלכה מצלה את הכל, אחרי שהלכה פסוקה שאין לך חכם שיעמוד

העורך על ידי אצור החכמה

חזון פרק ג איש מג

צפני נגיעה, ומה חטא יש כאן אם אגיד שטיות את המשפט מפני נגיעתו, הלא זה חק עצמי ולא נגרע כבוד החכם בזה, והנה שפך את היין ושמר את הכבית.

ונקח הדוגמא — למען יאעייירו הדברים בלב מתלמד לורה קבועה וקיימת — את ההתאבקות של בני אדם בקבלת רב ופרנס על הציבור, זה פוסל דיינו של זה וזה פוסל דיינו של זה, ומן הראוי שיסמכו כולם על הכרעת גדולי הדור, ואם הכרעת החכם אינה קובעת הדבר מפני הרגון העקשני של עמי הארץ, אפשר לקרוא עליהם שזדונות נעשה להם כשגגות, ואמנם הם מכירים בחטאם, אך לא הורגלו בצלל רגונם מפני הוראות שכליות, אך מה רב ההרס, בעמדה עדינה של המתימרים ציושר וסגולת הטוב, ולפי גאות לבם יר טוב שופטם, ומשפטם נושא עליו אופי של מדע, ובאילו דנו על הדבר בישיבה צמחון וצבוצד ראש, ואחרי כן הוציאו משפט חרוץ שאין להתחשב עם גדול הדור בזה, שהרי לא גדול הוא מריצרי וריצ"א, והרי הדבר נוגע אליו, הוא רואה יותר ברב זה מפני... והנה באה ליאנות אחת ודחתה מאח סוכחות. ועוצדים ע"ז בטהרה, ועושים את הפלסתר תורה.

וכל זה מפני שלא יסדו את מוסרם בהלכה, ובעלי הלכה ראו שאי"ל, צמה שנאמר בגמ' דריצרי וריצ"א קצצו להם דיין לדונם, ולכאורה מפני הנגיעה לא היה ראוי שהם יצחרו להם דיין, כי ידוע הרבה פעמים בעלי הדין אינם משתוים לפני מי לדון, וברירת דיין אפשר שיהי בו כעין זכות לזה וחוב לזה, וראוי לנוגע להתרחק מליחוד את הדיין, ולמדו מה כי אין פסול בשציל נגיעה ליחד את הדיינים, וכמבואר ברמ"א שם סי' ז' סי"ז, וכש"כ שאין חכם הדור נפסל להגיד צבחרת רב בשציל נגיעה וזה בכלל הוראה, והנה נכשלים בעון המר של אמירת לא חטאתי, ומכרסים את יסודי התורה, ומטבע הדברים שבזדים נגיעות שלא עלו כלל על לב החכם, ושגגת תלמוד עולה זדון.

העורך על ידי אצור החכמה

נספח ו' - ספר החינוך מצוה תל"ד

ומנה למדו זכרונם לברכה לומר שכל הנושא בת תלמיד חכם ומהשיא בתו לתלמיד חכם ומהנה מנכסיו כאלו נדבק בשכינה. ועוד דרשו בספרי (פסקא דללכת ברכיו), ולדבקה בו, למד דברי אגדה, שמתוך כך אתה מכיר מי שאמר והיה העולם.

שרש המצוה נגלה הוא כדי שנלמד לדעת דרכי השם.

ורייני המצוה כבר זכרתי קצתן.

ונוהגות מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים, וגם הנקבות מצוה עליהם גם כן לשמע דברי חכמים כדי שילמדו לדעת את השם. ועובר על זה ואינו מתחבר עמהם וקובע בלבו אהבתם ומשתדל בטובם ותועלתם בעתים שיש ספק בידו לעשות כן, מבטל עשה זה, וענשו גדול מאד, כי הם קיום התורה ויסוד חזק לתשועת הנפשות, שכל הרגיל עמהם לא במהרה הוא חוטא, והמלך שלמה אמר (משלי יג, כ) הולך את חכמים יחכם, ורבותינו זכרונם לברכה אמרו (אבות פ"א מ"ד) הני מתאבק בעפר וגליהם. והרמב"ן ז"ל (בהשגותיו לספר המצוות מ"ע ד) כתב, כי עקר מצוה זו היא להשבע בשמו ברוך הוא לקיים מצוה, והראיה ממה שאמרו בתמורה (דף ג:) מנין שנשבעין לקיים המצוה, שנאמר (תהלים קיט, קו), נשבעתי נאקימה לשמו משפטי צדקה, והשיבו שם, שהוא מובו תדבק נפקא וכו'. כמו שבא לשם.

לא יפסיק תפלתו אם יודע ודאי שהוא מן הנחשים שאינם ממיתין. וכן מענין המצוה מה שאמרו (ברכות ח.) שחייב כל אדם לחזור על כל פנים להיות מתפלל עם הצבור, שתפלת הצבור נשמעת יותר מתפלת יחיד. ויתר פירטי המצוה מבארים במסכת ברכות בארכה.

ונוהגות מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות. ועובר על זה ועמד יום ולילה בלא תפלה כלל, בטל עשה זה פדעת הרמב"ם ז"ל, ומי שצור לו ולא קרא אל השם להושיעו, בטל עשה זה פדעת הרמב"ן ז"ל, וענשו גדול מאד שהוא כמסיר השגחת השם מעליו.

מצוה תלד

מצוות החברה והדביקה עם חכמי התורה

שנצטוונו להתחבר ולהתדבק עם חכמי התורה כדי שנלמד עמהם מצוותיה הנקבדות ויורונו הדעות האמתיות בה שהם מקבלים מהם, ועל זה נאמר (דברים י, כ), ובו תדבק. ונכפל הצווי במקום אחר שנאמר (שם יא, כב), ולדבקה בו, ואמרו זכרונם לברכה (כתובות ק"א:), וכי אפשר לו לאדם להתדבק בשכינה, והא כתיב (דברים ד, כד), כי יי אלהיך אש אכלה הוא, אלא הדבק לתלמידי חכמים ולתלמידיהם כאלו נדבק בו ברוך הוא,

נספח ז' - שפתי צדיק

ואח"כ חיי וגו' עד דומם, אולי מפני שהדומם לא קלקל כלל ועומד במשמדו כמו שנכבד וחיי ובהמה מלינו שקלקלו במבול וכדומה, ומי שלא קלקל בניקל יוהר לעורר אותו לקלם להקב"ה, משום זה חשב קודם הדומם ואח"כ מלכי ארץ וגו', (ועי' בדר"ק ובאלשיך).

(ח) (עירובין י"ג ע"ב). תוס' ד"ה נוח לו לאדם שלא נכבד כו' הכא חייבי בסחם בני אדם אבל לדיק אשירו ואשרי דורו, קשה איך חייבי כאן כשאין שום לדיק בדור הלא בכל דור יש לדיקים כמהז"ל ראה הקב"ה בלדיקים שהם מועטים שחלן בכל דור, גם אמרו ז"ל אין לך דור שאין בו כאברהם יצחק, וזה רא"י גדולה לדרכי המהאבקים בעפר רגלי לדיקים כאשר שמעתי מפ"ק זקוני מו"ר ז"ל על ענין זה חיבור לטהור קהור, ולריך אדם לבטל עצמו ומיתו ללדיק אחימי, ומפ"ק זקוני ז"ל שמעתי שיכולין להיות בטל אל הלדיק אף שאין מכירין אותו מי הוא, ואמר זה הלשון אל תחשדוני שאני הלדיק הדור רק אני ג"כ מבטל עצמי אל הלדיק שנושא חן בעיני הקב"ה והוא מעלה חן בכלל ישראל לענין יתב"ש עכליק, ונחישב לי בזה מפני מה בדורות ראשונים לא שמענו ליסע ללדיקים ולישב בשם, כי ה"י כוחם יסע להיבטל אל הלדיק אף בלי ראות אוחו, ורא"י לזה בגמ' (חולין ז"ה) ר' יוחנן שה"י כוחו לרב לקדם רבינו שבבבל, אחר פטירתו כתב לשמואל לקדם חברינו שבבבל אחר שמואל לא ידע לי מידי דרבי' אנה שדר לי' תליסר גמלי ספקי עריפתא, אמר ר"י אית לי רב בבבל איניל

איחויי' אמר לי' לינוקא פסוק לי פסוקיך א"ל ושמואל מה, ולא היא לא שכיב שמואל אלא כי כיני דלא להסריח על ר"י הראו לו בן משמים, כי בשמים נודע האמת שר' יוחנן ביטל עצמו למד שמואל כתלמיד לרב ור"י די זה הביטול ולא הולך שיבוא בגופו לפטיו, ור"י לגודל ענוותנותו חשש שמא אינו בסל כראוי רגס להסריח בגופו לכתם רגליו לפני רבו, וזהו ע"כ עמוקה מרבותיו סקי' כ"ע בדור השפל לכתם רגליו ופונס מעסקיו ומולא הולאות ובכ"ז מרגיש עיני ביטול בפועל כולי האי ואולי ישיג שעתא חדא לרכך הלב להכנס ולשוב בתשובה.

(ט) (פסחים ס"ו ע"ב) **בל** שבעה אפי' פוסקין עליו גדולה מן השמים מורידין אותו מכלן מאליאב כו', יש לטיון שמה הורידו אותו מפני שכנס על דוד ק"ק רגל ה' שבמרכס כאבות הק', אכן ב"ט שאמר הקב"ה לשמואל מאסתי' עדיין לא נמשח דוד ולא ה"י מטעם זה, ע"כ חלוי רק מטעם הכנס ואפי' על אחר אבד כל גדולתי, (י' רש"י בגמ' שם ב"ד"ה לא בחר).

(י) (גדרים כ"ב). **הבועס** כל מיני גיהנום שולטין בו, י"ל ע"פ שמעתי מפ"ק ז"ל בשם הרבי ר"ב ז"ל ע"פ ב"טס כמדקרות חרב וגו' למה ניתן כ"כ כח בלשון שיואל דיבור כחבר, בא הכהוב ומחרך ולשון חכמים מרפא, מפני שגלך כח בלשון חכמים לרפא אדם ע"י דיבור חוה"ק מיר"ש ע"כ יש לעומה זה כח בלשון, כן י"ל למה יש כ"כ כח במדס כעס שיאבד נשמתו כדאי' בבוש"ק סלוא, ועי' ח"ו שולס בו כל מיני

ידעם וגר'. ולהבין למה לא סיים כ"א במשפטים לבר ולמה לא סיים כאשר פתח לומר דבריו וחוקיו ומשפטיו כל ידעם. ואכן הנה נודע מה שאמר רד"ל (בת"כ פ' אחרי ומבא בריש"י ז"ל) בההפוש אשר בין החוקים למשפט. כי החוקים נקראים אותן המצות שהוצי"ר ועכ"ר משבינן עליהם ומשפטים הן אותן המצות שאלו לא נאמרו היה כדאי לאומרו. והנה זרע ישראל קדושו הנקראים מאמינים בני מאמינים ויודעים כי החקר אלה תמצא ואין חקר לתבנתו וע"כ גם אלה החוקים אשר לא נודע ענינם וטעמם לפי שכל אנשי עושים אותם באהבה ויראה ושמהם לקראתם לעשות רצון קונם בשמחה כי מאמינים אשר אל דיעות ה' ולו נתכנו עלילותיו. ואין כח בשום גברא בשלם הן הצורה הראשונה אשר בעולמות העליונים בכל מיני המלאכים ושרפים ואופנים חיות הקודש לעמוד על אפס קצתו מדעתו ותבנתו בביכול כ"ה שאין לה קץ ותכלית. ומכ"ש אדם קרוץ מחומר שאין לו שום מבוא כלל להבין דת ועשמי תורה אף בקוצו של יד ממש. וכבר אמרו חז"ל בירושלמי (פ"א דפאה) על פ' נצו מעגלותיה לא תדע וז"ל סלטל הקב"ה מתן שכרן של עושי מצות כדי שהיו עושים אות' באמונה ע"כ. והגם שחכמינו ז"ל נתנו טעם לשבח בקצת מצות הם אינם אפילו אחד מאלפי אלפים וכ"ו ער אין שיעור לכיונת וטעם תמים דיעות כ"ה וב"ש בהן כנאמר הלא הוא כמוס עמדי תחום באוצרוי וחכמינו ז"ל לא דרשו קצת הטעמים הנאלה כי אם כדי שיעשה האדם ביותר שלמות

עשית כל מצותיהם ושמירת התורה והמצות הוא רק מחמת אהבתם ויראתם את ה' לעשות כח נ"ר לפניו שאמר ונעשה רצונו. כי הוא אמר והי שניעשה כח וכוה ואנחנו מחייבים לעשות רצונו ית' במחשבה דיבור ומעשה ויראה ואהבה ושמחה בכדי לעשות נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו ולתקן את שורשה במקום עליון בשיעור קומה ולקשר את נפשינו ולהביקה אל שורש השורש רצון א"ס כ"ה הנעלם בהתורה והמצות. ובלתי יראה ואהבה אמיתית וכל הנזכר אפילו אם יכוין אדם כונת כל היום בשמים. הרי הוא עומד עם כל תורתו ומצותיו בארץ. כיון שלבי רחוק מאהבת ויראת ה'. איך יעלו תורתו ומצותיו לשמים הרי אהבה ויראה הן חרין גדפין שבהן פורחין התורה והמצות למעלה. וכמו דרך הנשר שבשמים וכל צפור כל כנף אם לא יהיה להם כנפים לא יוכלו לעוף למעלה. כן לא יוכלו לעלות התורה והמצות בלא אהבה ויראה. והפועל לזה להמוני העם המגיעים עצמן לאהבה ויראה ע"י נתינת דעתו ולבו בגדולת ה' ובחשכתו בעולמות שברא כל א' לפי ערכו כמ"ש הרמב"ם ז"ל (בפ"ב מהלכות יסודי התורה ה"ב) וז"ל הניאך הוא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מתן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אהב ומשבח ומפאר ומתאות תאוה גדולה לידע חשם הגדול וכמ"ש דוד צמא נפשי לאלהים וכשמשבח בברכים האלו עצמן הוא נרדע לאחוריו ויפחד וידע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה.

נספח ח' - באר מים חיים פרשת בהר

באר מים חיים בהר

אחבה ויראה כשידע קצת טעם אשר בהמצאה. וגם כל רמזי השמות והסודות והכוונות שנתגלו בטעמי המצות ע"י רשבי וחבריו זכרונם לברכה וכוונות הא"י ז"ל כולם אינם אחד. מני אלף עד אין שיעור להסודות והרמזים בהם בדעתו של אל דיעות ב"ה זכמ"ש בסידור שער השמים בהקדמה. ולא נתגלה זה המעט כי אם בכדי שיעי"ז יעשה האדם ביותר שלימות בדיקדוק רב ובשמירה יפה ויפה ובגדול אחבה ויראה ושמחה וכאשר יודע קצת מרום שבחן הרמתה שורש התפלה והתורה והמצות בעולמות עליונים ואיכות גדול השמחה והתענוג שמגיע לבורא עולם בקיומו התורה והמצות וגדול השמחה והתענוג שמגיע לכל העולמות מזה בהיות אשר נמשך לזם ע"י מעשה התורה והמצות שפע רבה וברכה ושמחה ולהיפוך כאשר ח"ו מקלקל דרכיו. הנה חזוט א' יאבד טובה הרבה כמה צער ח"ו מגיע מזה לבורא עולם כמ"ש הכתוב צור ילדך תשי וגו' וצער כל העולמות שנחסר אורם והשפעתם. והפגם הנעשה בשמו הגדול והגורא שם הוי"ו ב"ה ושאר שמותיו הקדושים. ובוה ימלא לבו רעד ורתת החלילה למרות עיני כבודו ב"ה. אבל כל חכם לב מבין ויודע שאין זה טיפה מים הגדול בטעמיהם וכוונותיהם. ועד הנאמן ר"ע שדרש על כל קוץ וקוץ תילי תילין וכר' (כמ"ש במנחות כט) וע"כ עיקר

אותו ופורש עצמו כאשר יוכל ויבשעת מעשה נסמך שלא ימלא תאותו רק באימה ובפחד הבורא הגם שאי אפשר שלא יהנה מ"מ במעט מעט פרישות בשעת מעשה ופרישות אח"כ שלא להיות מבזי כהרנגול רק בעת ההכרח למאור. והכל בפרישות דרך ארץ. או בודאי יהיה שבע מדבר הזהא. ואז יהיה לו בנקל לכבוש כל התאות תחת ידו כי זה הוא הראש והראשון והעיקר שכלל התאות. ואכן עיקר אופני הנהגות במעשה הווי ביארנו במ"א ולא נכפיל:

פרשת בהר

(כ-כא) וכי תאמרו מה נאכל וגו' וצוית את ברכתי וגו'. מסידור לשון הכתוב נראה שציות הברכה לא יהיה כי אם כאשר יאמרו מה נאכל וגו'. וצריך להבין דבר זה על מה זה. ועוד לכאורה הכתוב וכי תאמרו מיותר כולו והיה די בכתוב הזה לבד וצוית את ברכתי וגו' ועשת לשלש השנים וממילא עי"ז לא יאמרו מה נאכל. הנראה כי הנה נעים ומירות ישראל אמר בתהלוכותיו מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל

נותנים דעתם להבין אם השכל מחייב בלא ציווי ית' א"כ למח צוה הוא ית' אותנו בהן והלא מעצמינו נדע מכה שכלינו שמוחייב כן. אם לא לפי שכאשר גבהו שמים מאיין כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם וטעם אלהינו ב"ה יב"ש בהם הם בלתי שיעור וערך. והנהדר בהן לקיימן בשביל צויות הבורא ב"ה לעשות רצונו ית' שכרו מרובה עד איך שיעור וערך ולהיפוך ח"ו מקלקל צינורות שלמעלה ושפע אור כל העולמות ופגם שמוותו ב"ה וכמוחז"ל (מכות כג) ומה דם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר וכי' אבל לא בשביל שהשכל מחייב כן היתה צויות הבורא יתברך על זה כי לא מחשבותינו מחשבותיו ית'. וע"כ אינם עושים אותם כ"א בשביל מצותיו ית'. ולזה גם בחוקי אלהינו ית' אשר אין שום טעם מפורש בהן כמו פרה אדומה וכדומה. עושים אותם מאהבה ויראה גדולה עוד יותר ויותר בראותם עד היכן מגיע דעתו וחכמתו ית' שאין שכל אנושי יכול להשיג כלל ענינים על מה אדנינו הטבעו ורק אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה. וע"כ מה נאה לו לעבוד אותו ית' גדולתו וחכמתו גדלה עולם מהכל ואין חקר לתבונתו ומסיפין על ידי זה אהבה על אהבה ודביקות על דביקות ביניהם בבשה ויראה ופחד לומר כמה גדולים מעשה אלהינו ואכן כע"ם

אחר זה כאילו אח"ו. ואמנם באמת הכל אחד כי מיד שאדם עומד על דעתו וחכמתו וסובר שאין שכל אחר מבלעדו. ומה שהוא אינו מבין ודאי ששום אחר לא יבין את זאת. ודאי קרוב הוא להרהר אחרי תהגות האל ית' ב"ה ג"כ שמיד כאשר ידמה לו שזה אינו גזול מחכמתו רק ידמה לו ח"ו ח"ו שזה עויל בחינה אלהים גדול מחכמתו רק ידמה לו ח"ו ח"ו שזה עויל בחינה ית' חלילה וחלילה. וע"כ אחז"ל ומביאה הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות סומאות צרעת ח"ל וזהו דרך ישיבת הלצים הרשעים בתחלה מרבין דברי הבאי כענין שנא' וקול כסיל ברוב דברים ומתוך כך באין לספור בגנות הצדיקים כענין שנא' תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק ומתוך כך יתיה להם הרגל לדבר בנביאים ולתת דופי בדבריהם כענין שנא' והי' מלעייבים כי' ומתוך כך באין לדבר באלהים וכופרין בעיקר כענין שנא' ורחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלהיהם. והיי' הוא אמר שחו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ מי גרם להם לשת בשמים פיהם לשונם שחלכה תחלה בארץ כי' עכ"ל. וע"כ מנאו חז"ל (אבות פ"ו) בהאביעם ושמנה דברים שהתורה נקנית בהם. אמנות חכמים. כלומר שצריכין להאמין בהכמי ישראל אפי' אם רואין בהם דבר שנהיה שלא כן הוא לפי שכלינו צריך להאמין שבדאי הוא כתורה עושה

עומדת בדעת קלה מעושה לפני תמים דעות כמ"ש דוד כי אראה שמ"ך כ" מה אנוש כי תזכרנו כו' עכ"ל. ואם אחר עמקות דעתו ושכלו בהן אינו מגיע ליראה ואהבה אמיתית מפני התחזקותו מבוראו בעבירות גדולות או קטנות ממה שאדם דש בעקביו. וגם ערכו ושוור נשמתו קטן הוא מעולמות שלמטה שלא תרגיש הנפש מעצמה בהיותה בנוף העכור מאהבת ה' ויראתו. זאת יעשה ויחיה להתקשר עצמו בקישור ודביקות עצום בהצדיקים הגדולים הסמוכים שבדורו שתפלוט ותורתם עולים השמימה בודאי מאהבתם ויראתם את פני ה' ותוכל גם תורותיו ומצותיו לעלות עמום כנודע לכל. אבל עיקר הכל הוא אהבה ויראה כנוכר ובלתי זה אפילו אם יכיוון כל היום סודות בשמים אם איך לבו נכון עמו להכנעה באמת להיות נשבר לבבו מכל וכל ולהכניע כל תאוות עוה"ז להיות נמאסין באמת בלבו עכ"פ בשעת ההפלה אינו כלום. ונחזור לענין כי החכמים שבישראל מבנינים כי אינם יודעים אפס קצוה מסעמי התורה והמצות ועיקר עשייתן הוא לשמן לקיים מצות בוראם. וע"כ אפילו באלה המשפטים שהשכל מחייבן מעצמן לעשותן אינם עושין בשביל מה שהשכל מחייבונן כי אם בשביל מצות הבורא ית' וית' כי יודעים אשר זה הטעם חסון הנגלה לכל שהשכל מחייב שיהיה כן הוא אינו טיפה ממלוא כל הימים בערך הטעמים הכמוסים עמדו ית' בזה. וע"כ עושים אותם באהבה ויראה וכל השלימות בכדי לעשות ב"ר לפני ולתקן את שורשם במקום עליון בשיעור קומה. כי

ורשעי ופושעי ישראל בכללם שאינם מאמינים בחוקי אלהיו ודחו וסוברים כי התורה ניתנה לפי שכל אנושי וכל משפט אינם אלא לפי שהשכל מחייב לעשות כן. ומקימין את משפט התורה לפי שמבינים בשכלם שכן ראוי להיות אבל לא בשבי צווית הבורא ית' שהוא אמר ונעשה. וע"כ בחוקי התורה שאי שכל אנושי משיג את טעמם פוקרים בהם ומוללים ומוגי את ישראל לשאול מה טעם יש בהן וסוברים אשר אם אין כו' שכלם משיג טעם לזה מה יוכל להיות כזה איזה טעם וסברו ובוזה הם כופרין בהשגחתו ובאלהותו וכח גדלו וחכמתו לסבו שח"ו אין בדברי התורה טעם יותר ממה שהם מבנינים. ובזו יש מוסר השכל אל אלו החכמים בעיניהם ודוברים על צדיק עתק בגאווה ובוז. אם רואים איזה דבר בהצדיק יסוד עולב מצדיק דורם וזמנם. שנראה להם לעיל או ימלא פיהם שחוק בדברי נבלה ולח"ו וליצינות ולדבר עליו בשער בת רבים בדברי היתול ואפילו בכשרי ישראל נמצא לפעמים מדה גרועה זו שהוא חכם בעיניו ומבין ועומד על דעתו. שכאשר נראה לו שלא טוב דרך הצדיק הזה ימלא פיהו מרמה בלשון מדברת גדולות לדבר עליו דברים אשר לא כן. ואינו גותן על לבו לומר אולי השגת שכל וחכמת הצדיק הזה גדול מתחמתו ושכלו ומבין יותר ממנו ויודע אשר כזה נכון וראוי לעשות לא כמו ששכלו סובל ומבין. וע"כ אמר חז"ל (סנהדרין קט) כל המתהרהר אחרי רבו כאילו מהרהר אחרי השכינה. ולכאורה איך דימו חז"ל בשר ודם אל אלהינו ב"ה לומר שהמהרהר

כלל בטעם המשפטים אשר כן מחויב להיות אפילו בלתי ציור
הבורא ית' הנה להם אמר כל דבריו כשוה הן החוקים והן
המשפטים כי הוכרח לצוות להם גם על המשפטים כי לא היו
יודעין אותן מעצמן. ואמנם דבר זה חידוש הוא כי אמר חוקי
ומשפטי ישראל פ"י לבחי' ישראל שהם המבינים בחכמה
ומדע חזיו עושים את המשפטים מעצמן אפ"כ צוה הוא יתברך
להם ע"ז הודיע להם חוקי לבד ומשפטי לבד לומר כי אלה
הן חוקי ואלה משפטי. והכל בכדי שילמדו תועים כינה לומר
למה צוה אותנו בכך דבר שמעצמינו נדע זאת אם לא כי
לא מחשבותיו ית' מחשבותינו וגלוי לפני עיני כבודו ית'
טעמים כמוסים עד אין שיעור באופן שאנחנו מחויבים לעשותם
בשביל קיום מצותיו לעשות רצונו ית' על הטעמים הכמוסים
עמדו ולא מפני גזירת שכלינו שמחייב להיות כן וממילא הוא
ית' יתן שכר לצובדיו באמת ובתמים גם עבור קיום המשפטים
אף שהיו עושים אותם גם בלא ציוי יתברך מצד שכלם מ"מ
כיון שנתנו עושים אותם לשמו יתברך מקבלין שכר ככל
החוקים ממש ויותר אבל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל
ידעום כלומר לא מבציע החוקים לא הודיעם שהם אינם
מאמינים כלל לעשות דבר מה שאין שכלם משיג אותם ומנויין
עוד את ישראל לומר מה טעם יש בה. אלא אפילו המשפטים

לחשיג אפס קצתו מנועם וזה ומתיקט טעמיה ומסויף ע"י
אהבה ודביקות לאל יתברך וע"כ אומר מה העדות והחוקים
והמשפטים וגו' כי מן החוקים הוא למד שברד"א גם בהמשפטים
יש בהם סודות כמוסים לאלהינו יתברך והראיה כי אם לא
היה נתינת התורה אלא לפי מה ששכלינו משיג למה יש בה
חוקים שאין אנו יודעין דבר בהן אלא דה"י כי כולה ממקום
גבוה נלקחה שיש בה סודות נעלמים ואין לנו אלא אשר
צוה ה' אלהינו אותו נעשה באהבה עוד יותר ויותר כי הם
ממקום גבוה מאוד מערך שכלנו ואנחנו משלחן גבוה קא
זכינו אשרינו מה טוב חלקנו בזה. אבל לב כסיל הוא לשבאל
והוא הרשע שאינו מאמין בה' ובתורתו תורת אמת אשר תמה
נעלאים מאתנו וסובר שח"י אין השכלה למעלה מהשכלתו
אמר דברי רשע מה העבדה הזאת לכם כדברי העכ"ם
שמונין את ישראל מה טעם יש בה וסובר שח"י לא נתן הקב"ה
אלה החוקים לישראל רק ליגעם בעבדות עבר לעבוד ולמשא
שאין שום טעם בה ומשנה שאינה צריכה כלל ומאשר חז"ל
הגידו (בתי"כ הובא ברש"י ז"ל) בפסוק לא העבדו בו עבדות
עבר עבדה של גנאי שיחא ניכר בה כעבר וכן אמרו (שם)
בפסוק לא תרדה בו בפרך מלאכה שלא לצורך כדי לענותו
אל תאמרו לו החם לי את הכוס הזה והוא אינו צריך לו. ולזה

שהיו עושין אותה כי גם שכלם מחייב כן מ"מ לא הודיעם אותה כלל כדי שלא יקבלו שכר עליהן כי ידע היה הקב"ה שיעקיר עשייתם לא יהיה בשביל ציווי הקב"ה כ"א בשביל גזירת שכלם וע"כ למח דמח להם עוד שמקיימין מצותיו ירצו לקבל שכרם על כן לא הודיעם כלל אף שהיו מקיימין אותם ולהבינן ביותר את הדברים האלה. אומר לך. כי הנה בעל המסדר סדר ההגדה במצות סיפור יצ"מ סידר בשאלת השלשה בנים (כי הרביעי אינו יודע לשאול) בכלם בלשון מה כמו חכם מה הוא אומר וכן הם ורשע. ולאמרה היה די לומר חכם אומר וכו'. ואכן כי הוא סדר התורה נקט כי בתורה הק' מוכיר כלם בשאלת מה. מה העדות וכו' מה העבוד' וכו' מה זאת וכו'. והענין הוא כי כל דבר ומצוה תבא בחוק מאתו יתברך בלתי תבנת שום טעם לה וכל נלקח ממקום גבוה על גבוה העומד תמיד לשאלה בסדר הכתוב כי שאל נא לימים הראשונים וגו' כי הימים הראשונים המה נפלאים מאתנו שהם קודם בראא אלהים אדם על הארץ והמה עומדים תמיד לשאלה ולא לתשובה להשיג סודתה כעין פרה אדומה שנאמר בה אמרתי אחכמה והיא רחוקה רק אלהים הבין דרכה אלהים שבבינתו. וכל חוק וגזירה שאין לה טעם מפורש על שמה נקרא וע"כ נקראים מה שכל אדם אינו מבין מה הוא ושאל מה זאת ומה טעם יש בה. ואכן לב חכם לימין כאמור למעלה ששאל דורש על הענין בדרך שבה והחילה לומר מר רבו מעשיך ה' ומה נפלאים מעשיך שאין כל בריה יכולה

זאת לפי שחכמתו ושכלו ויראתו את פני ה' גדלה מחכמתנו וע"כ אין אנו מבינים עשייתו. כי ידאי אם אחד יראה לחכם מתקמי ישראל שעוסק בתורה ותפלה מעטף בסליה ותפילין כל היום וכל הלילה ומתענת וגוזג בפרישות לזה אין צריך אמונה להאמין כי צדיק הוא כי ענינו הראנה זאת בחוש ולא היו צריכין להוהיר את זה בתורת אמונה. אך עיקר אמונת החכמים הוא להאמין בו אף שראוה ממנו דבר שנוראה לו שאינו כן לפי שכלו זאת ישים אל לבו לומר הלא כמה וכמה אליפי אלפים דרכים שאנו רואין מהתנגותו והשגותיו ית' שאין אנו מבינים אותם כלל כמו בהצלחת מעשה הרשעים בעולם ובירידת כשרי ישראל מטה מטה ואך כי אנו מאמינים כי הצור תמים פעלו וגו' אל אמונה ואין עול וגו' וחכמתו ית' גדלה מכת חכמתנו ושכלנו. כן במעשה הצדיקים ודאי הם עושים כנכון לפני ה' ורק אנו אין מבינים דרכיהם ומעשיהם. וגוזגור לענין כי עבר'ם ופושעי ישראל מניין את ישראל בחוקי אלהים לו' מה העבודה הזאת לכם ומה טעם יש בה. ומה שמקיימין קצת משפטי התורה לא בשביל ציווי אלהים כי אם בשביל שכן שכלם מבין שכן ראוי להיות. הנה נודע אשר המוני עם פשוטים בבני ישראל הם אשר בשם יעקב יכונה. וחכמי ישראל המבינים בכל חכמה ומדע בשם ישראל יכונה ולזה אמר הכתוב מגיד דבריו ליעקב כל' להמוני עם ישראל המכונה בשם יעקב ואין להם שכל והשגה כלל להפריש בין החוקים להמשפטים כי גם המשפטים אצלםם חוקה היא להיותם אינם מבינים

נספח ט' - תפארת שלמה פרשת בשלח

אמונת חכמים הוא האמונה בדברי החכם עצמו אף שהוא נגד השכל ולא מפי ה', אף על פי כן נהגין ממנו עצה ותושיה (אבות פ"ו מ"א), וכאשר יגזר אומר כן יקום (איוב כב, כח) בכל דבריו גם בדברי עולם הזה ועולות אנשים בעולם הזה במשא ומתן וכיוצא, ובדרך הזה יהיה הגאולה במהרה בימינו כימי לאתך מארך מצרים (מיכה ז, טו), ומי שאינו מאמין בכל זה הנה הוא מעבד הגאולה וגורם גלות כו'.

ע"כ כן כאשר הוצרכו בני ישראל לעבור כו' לזכות לגאולה על ידי דרכי האמונה, נתן השם יתברך להם על ידי משה הנסיון שלא על דרך השכל הישר, ויצא משה רבינו ע"ה וישבו ויחנו וגו' אשר לכאורה נראה דבר זה זר בעיניהם, כי איך נתקרב אל רודפינו, אף על פי כן נתחזקו ישראל באמונתם ואמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם, ר"ל דברי בן עמרם אף על פי שאינו משה רבן של כל הנביאים, ואף אם יאמר דבר זה מלבדו ולא על פי נבואה נשמע לו. וזהו ויאמינו בה' ובמשה עבדו, בשתי האמונות האלו עברו וזכו לקריעת ים סוף לנשם הגדול הזה השייך לקבלת התורה, וגם שם נאמר (שמות יט, ט) וגם בך יאמינו לעולם, וזה דרך קניית התורה באמונת חכמים כנ"ל.

וישובו ויחנו לפני פי החירות. פרש"י להגיד שבתן של ישראל כו' אלא אמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם. לכאורה למה לא אמרו אלא דברי משה, מה זה שהזכירו בשם אביו בן עמרם. אמנם כתיב (שמות יד, לא) ויאמינו בה' ובמשה עבדו, וכן אמרו ו"ל (שמות רבה כא, ח) כדאי הם וזכות אבותיהם והאמינו שהאמינו כי ויאלו לקרוע להם היס, דהנה ידוע שבזכות האמונה נגאלו ממצרים, ובפרט צים הוצרכו להתחזק יותר באמונה גדולה עד מאד.

והנה צמ"ח דברים שהתורה נקנית בהם נאמר (אבות פ"ו מ"ה) באמונת חכמים, ושורש אמונת חכמים להאמין בדבריהם של נדיקי הדור אשר רוח ה' נוססה בם, וכל הענין שיאמרו ויעשוהו אף בדבר הרשות ואף שהוא נגד השכל הפשוט ואף כי יאמר שאינו מפי ה' כמו הנביא, כי בזה חכם עדיף מנביא (בבא בתרא י"ב ע"א), כי הנביא אשר ידבר דבר בשם ה' כה אמר ה', אינו שייך האמונה בו וזולת בדבר ה' אשר דבר ויאמינו בקול ה' על ידי נביאו, אבל

*

הועתק על ידי אוצר החכמה

הועתק על ידי אוצר החכמה